

PRITARTA

Radviliškio rajono savivaldybės
tarybos 2016 m. lapkričio 24 d.
sprendimu Nr. T-386

PATVIRTINTA

Radviliškio r. Sidabravo gimnazijos
direktoriaus 2016 m. gruodžio 7 d.
įsakymu Nr. V1–303

**RADVILIŠKIO R. SIDABRAVO GIMNAZIJOS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

Programą parengė:
Ligita Navickienė,
direktoriaus pavaduotoja ugdymui

TURINYS

I skyrius. Bendrosios nuostatos

II skyrius. Ikimokyklinio ugdymo principai

III skyrius. Tikslas ir uždaviniai

IV skyrius. Ugdymo turinys, metodai ir priemonės

V skyrius. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas

VI skyrius. Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai

1 priedas „Vertybines nuostatos ir esminiai gebėjimai, kuriuos vaikai turi įgyti iki 6 metų“

2 priedas „Ikimokyklinio ugdymo programos aprašas“

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Duomenys apie švietimo įstaigą.

Švietimo teikėjo pavadinimas – Radviliškio r. Sidabravo gimnazija (toliau – Gimnazija).

Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

Įstaigos grupė – bendrojo ugdymo mokykla.

Įstaigos tipas – gimnazija, vykdanči ikimokyklinio, priešmokyklinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas.

Mokyklos adresas – Pergalės g. 13, LT-82251 Sidabravo mstl., Sidabravo seniūnija, Radviliškio rajono savivaldybė.

Vaikai ir jų poreikiai.

Gimnazijoje veikia mišraus amžiaus vaikų ikimokyklinio ugdymo grupė, kurios veiklos trukmė – 10,5 val.

Įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo programą (toliau – Programa) vienas iš aktualiausių uždavinių ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir kitiems pedagogams – suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymąsi, t. y. kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo ir ugdymosi situacijas bei aplinkas. Šiuolaikiniai vaikai vadinami įvairiai – „interneto amžiaus“, Z kartos, skaitmeninių technologijų vaikais ir kt.:

- jie pasitiki savimi, yra optimistiški, linkę gyventi be rūpesčių, nori įdomios informacijos;
- vaikams reikia labiau personalizuotos, t. y. kiekvienam asmeniškai pritaikytos, aplinkos, kurią jie patys gali susikurti, keisti ir joje savarankiškai veikti;
- vaikai nori patys ieškoti informacijos, pamatyti, išgirsti, veikti, kurti realioje aplinkoje, o ne žiūrėti paveikslėlius ar klausytis pasakojimų apie aplinką bei įsiminti išgirstą informaciją;
- vaikams patinka tyrinėti, spręsti problemas, išsiaiškinti jų kilimo priežastis, tikint savimi ir savo sprendimais, pajauti sėkmę;
- jie greitai kuo nors susidomi, vienu metu gali įsitraukti į keletą veiklų, dažnai jas keičia. Tačiau gali ilgai ką nors daryti, jeigu veikla turi žaidimo elementų. Jie stengiasi patirti sėkmę, net jeigu veikla reikalauja daugiau pastangų;
- vaikai turi daug informacijos apie skirtingas kultūras ir yra tolerantiški kultūriniam skirtumams;
- vaikų smegenų struktūra pakitusi taip, kad jie greičiau bei lengviau priima ir suvokia vaizdinę informaciją;
- vaikai mėgsta ką nors veikti kartu, komandoje, lengvai mokosi vienas iš kito.

Berniukų ir mergaičių poreikiai, elgesys ir gebėjimai, kaip daugelis tyrimų rodo, yra skirtingi. Todėl grupėje turi pakakti priemonių ir berniukus, ir mergaites dominančiai veiklai – elektroninių techninių robotikos serijos žaislų, konstruktorių, šiuolaikinių žaislinių ir vaikiškų buities ir aplinkos tvarkymo įrankių, minkštų žaislų, eksperimentuoti, tyrinėti skirtų įrenginių, sporto inventoriaus, knygų, kuriose skirtingų lyčių veikėjai atlieka įvairius vaidmenis ir kt. Laikomasi nuostatos, kad tiek mergaitės, tiek berniukai laisvai renkasi žaislus pagal individualius poreikius. Ikimokyklinio ugdymo auklėtojas vaikams sukuria kuo įvairesnio pasirinkimo galimybes.

Grupėje ir aikštelėje svarbu skirti daugiau erdvės judėti, žaisti sportinius žaidimus, sudaryti galimybes nedidelei rizikai. Kiekvienoje vaikų veiklos erdvėje turi būti priemonių ir žaislų, dominančių tiek berniukus, tiek mergaites. Tai skatina skirtingų lyčių vaikus žaisti ir bendrauti drauge.

Gabūs vaikai pasižymi individualiais gebėjimais bei savybėmis, lemiančiais mokymosi sėkmę ir didelius laimėjimus intelektualinėje, kūrybinėje ar kitoje veikloje. Vaikas gali pasižymėti aukšto lygio bendraisiais gebėjimais, kurių reikia ne vienos, o daugelio rūšių veiklai atlikti, ir specialiaisiais gebėji-

mais, kurių reikia tam tikrai veiklai atlikti (dainuoti, šokti, kurti eiles, pasakojimus). Gabių vaikų ugdymosi poreikiai:

- Poreikis būti pripažintam, pastebėtam.

Gabūs vaikai jautriai stebi aplinkinius, vertina jų požiūrį į save ir savo veiklos rezultatus. Jei aplinkiniai pastebi jų gabumus ir atkreipia dėmesį į jų veiklą bei jos rezultatus, vaikai jaučiasi priimami ir gerbiami.

- Poreikis ilgam įsitraukti į sudėtingą veiklą pagal savo polinkius.

Gabiems vaikams nepatinka kasdienė rutina, jie nuobodžiauja, jeigu grupėje siūloma veikla atitinka tik vidutinių gebėjimų vaiko galimybes, jeigu nėra sąlygų ilgam pasinerti į mėgstamą veiklą.

- Poreikis bendrauti su kitais panašių gebėjimų ir interesų vaikais.

Gabių vaikų ir jų bendraamžių interesai dažnai labai skiriasi. Todėl gabūs vaikai ieško draugų, kurie turėtų tokią pat aistrą atrasti, tyrinėti, kurti, mėgtų sudėtingą veiklą, iššūkius. Jei vaikas turi galimybę bendrauti su panašiais į save, dalytis idėjomis, mokytis vieniems iš kitų, jis nesijaučia „kitoks“, atstumtas. Būtent dėl to gabūs vaikai mėgsta bendrauti su vyresniais vaikais ir suaugusiais.

Vaikai, gyvenantys socialinės atskirties ir skurdo sąlygomis, patiria ir materialinių, ir dvasinių, ir emocinių išteklių, reikalingų išgyventi, sėkmingai ugdytis bei vystytis, stygių. Nuo skurdo vaikai kenčia ne tik čia ir dabar, skurdas turi ilgalaikes pasekmes. Todėl ikimokyklinio ugdymo auklėtojui labai svarbu suprasti šiuos socialinės atskirties ir skurdo aplinkoje gyvenančių vaikų poreikius bei jiems padėti.

Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai, kurių raida vienoje ar keliose srityse, lyginant su kitais vaikais, pasižymi savitumu, lėtesne veiklos sparta, didesniu judrumu, kalbos, vaizdo suvokimo ypatumais, reikalauja šalia įprastų ugdymo būdų ieškoti kitokių ugdymo metodų, individualaus ir/ar kitokio ugdymo organizavimo, ugdymo aplinkos pritaikymo. Tokių ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo tikslas iš esmės yra toks pat kaip ir vaikų, neturinčių raidos sutrikimų: išmokti būti kiek galima savarankišku, įgyti mokėjimo mokytis gebėjimų, lavinti turimus gebėjimus. Ikimokyklinio ugdymo programa taikoma atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius gebėjimus ir jais remiantis, numatomos tolimesnės ugdymo(-si) galimybes. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikui keliami ugdymo tikslai gali ir nesiskirti nuo kitiems grupės vaikams keliamų tikslų. Svarbu nelyginti vaiko ugdymosi pasiekimų su bendraamžių, neturinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, pasiekimais. Jo pasiekimus galima lyginti tik su ankstesniais jo paties pasiekimais. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčio vaiko ugdymas – nuolatinis bendravimas su vaiko tėvais (globėjais), nes geriausių rezultatų pasiekama, kai visi pagalbą vaikui teikiantys asmenys derina ugdymo metodus, laikosi nuoseklumo, pasirenka tinkamą tempą, derina veiksmus. Svarbu atpažinti ir tenkinti vaiko specialiuosius poreikius taip, kad vaikas jaustųsi visavertis. Mokykloje teikiama profesionali, savalaikė logopedo, specialiojo pedagogo pagalba vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos sutrikimų.

Įstaigoje tenkinami vaikų fiziniai, socialiniai, saugumo ir emociniai poreikiai. Ugdymas orientuojamas į vaikų poreikių žaisti, eksperimentuoti, patirti, atrasti, aktyviai reikštis įvairiomis meninėmis priemonėmis, būti pastebėtiems ir pripažintiems tenkinimą. Tėvus ir pedagogus vienija bendras tikslas – vaiko gerovė.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.

Ikimokyklinio ugdymo grupėje dirba šie kvalifikuoti specialistai: 1 ikimokyklinio ugdymo pedagogas, 1 specialusis pedagogas-logopedas, 1 ikimokyklinio ugdymo pedagogo padėjėjas. Pedagogai nuolat kelia savo kvalifikaciją savarankiškai, dalyvauja kvalifikacijos kėlimo renginiuose, semiasi patirties iš kolegų. Tai suteikia galimybę nuolat keistis, tobulėti ir ieškoti naujų, progresyvių vaiko ugdymo būdų.

Regiono ir įstaigos savitumas.

Sidabravo miestelis įsikūręs 13 km į pietryčius nuo Šeduvos, kairiajame Nevėžio intako Kiršino krante. Seniūnija ribojasi su Panevėžio rajonu, iki rajono centro Radviliškio yra 35 km. Sidabravo seniūnijos centras – Sidabravo miestelis. Didžiausios seniūnijos gyvenvietės: Sidabravo miestelis, Beinoravos kaimas, Vadaktų kaimas, Dapšionių kaimas, Birželių kaimas, Praščiūnų kaimas. Iš viso seniūnijoje gyvena 1 816 gyventojų. Seniūnijos plotas – 14 400 ha. 2 tūkst. ha užima miškai, didžiausi vandens telkiniai: Sidabravo ir Vadaktų užtvankos. Tarp Miškių kaimo ir Rokonių dvaro 1829 metais dvarininkas Matas Tracevskis, pasitarnaudamas vietos gyventojams, savo žemėje pastatė Švenčiausios Trejybės bažnyčią, kadangi artimiausios Šeduvos ir Naujamiesčio bažnyčios buvo toli. Pastacių bažnyčią, aplink ją žmonės pradėjo statyti namus, kurtis ilgesniam gyvenimui. Taip pradėjo formotis miestelis. Sidabravo pavadinimo kilmė nėra žinoma. Legendoje pasakojama, kad Matas Tracevskis mirdamas ištaręs „Szczodrze odwdięczyl się Bogu“ (liet. – dosniai atsilyginau Dievui). Žmonės, bekartodami tą lenkišką posakį, vietovę pradėję vadinti Szczodrowu. Juozo Tumo – Vaižganto, 1905 metų pabaigoje kunigavusio Sidabravo parapijoje, pastangomis, lenkiškas miestelio pavadinimas buvo sulietuvintas. Sidabravo bažnyčioje taip pat yra kunigavęs Pranciškus Masilionis, įkūręs Eucharistinio Jėzaus seserų kongregaciją.

Nuo 1997 metų Sidabravo seniūnijoje pradėti rengti tėviškėnų sambūriai, gražiausių sodybų savininkų susibūrimai. 1998 metais Sidabrave buvo atidengtas koplytstulpis sidabraviškiams, laukusiems ir nesulaukusiems laisvos Lietuvos. 1999 metų gegužės 22 dieną, minint Sidabravo miestelio ir bažnyčios 170-ies metų sukaktį, buvo pašventintas Sidabravo herbas ir vėliava. Sidabravo herbo autorius – dailininkas Arvydas Každailis. Herbe pavaizduotas sidabrinis medis primena miestelio pavadinimą (medis beveik visų tautų mitologijoje yra vienas seniausių, tradicinių neišsenkančios gyvybinės energijos simbolių, medžio siluetas nusako ryšį tarp žemiškojo ir dangiškojo gyvenimo). Žalia herbo skydo spalva simbolizuoja laisvę, grožį, viltį ir sveikatą. Šią dieną atidengtas koplytstulpis rašytojui Vytautui Alantui-Jakševičiui, gimusiam 1902 metais Sidabravo kaime.

Nuo 1998 metų renkami miestelio Garbės piliečiai ir seniūnijos Metų žmonės. Miestelio Garbės piliečio titulas skiriamas asmenybei, kuri savo darbais, asmenybės žavesiu, labdara palieka gilų pėdsaką seniūnijos istorijoje. Šis vardas suteikiamas tiems žmonėms, kurie padeda mokykloms, aktyviai padeda formuoti jaunosios kartos pasaulėžiūrą, meninį, sportinį, kultūrinį bendruomenės gyvenimą.

Sidabrave sėkmingai dirba žemės ūkio kooperatyvas „Dobilas“, kuriam vadovauja ūkininkas Gintaras Žilėnas, Sidabravo žemės ūkio bendrovė (direktorius Jonas Grybauskas), Genių žemės ūkio bendrovė (vadovas Algis Lapiniauskas).

Lankytinos vietos: Vytauto Didžiojo paminklas (1930 metai) Vadaktų kaime, Sidabravo krašto muziejus ir informacinis centras Sidabravo bibliotekoje. Sidabravo gimnazijoje veikia Lietuvos ir Prancūzijos asociacijos Prancūzų kultūros centras ir Almos Adamkienės fondo pailgintos dienos klasė.

Gimnazija yra Sidabravo seniūnijos centre. Gimnaziją lanko Sidabravo miestelio ir aplinkinių kaimų vaikai. Gimnazija – visų ugdymo(-si) pakopų mokykla, kurioje tenkinami vaikų fiziniai, socialiniai, saugumo ir emociniai poreikiai. Gimnazija – atvira visuomenei: bendrauja su rajono bendrojo ugdymo mokyklomis, ikimokyklinio ugdymo įstaigomis, švietimo, kultūros, sveikatos priežiūros, sporto, teisėsaugos, vaiko teisių ir kitomis institucijomis. Gimnazijoje dirba išsilavinę ir kvalifikuoti pedagogai, gebantys keistis, aktyviai ieškantys naujovių ir jas įgyvendinantys, gebantys pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti pozityviąją darbo patirtį. Įstaigoje vyrauja pagarba ir pasitikėjimas, aiškūs susitarimai tarp mokinių ir mokytojų. Gimnazijos veikla grindžiama bendruomenės narių geranorišku ir mandagiu bendravimu bei bendradarbiavimu. Gimnazija, organizuodama savo veiklą, atsižvelgia į tėvų poreikius bei pageidavimus.

Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai.

Gimnazijos mišraus amžiaus vaikų ikimokyklinio ugdymo grupėje, tenkinant tėvų poreikius, šiuo metu ugdomi 3–5(6) m. amžiaus vaikai. Kiekvienais mokslo metais, atsižvelgiant į bendruomenės

poreikius, grupė gali būti komplektuojama iš kitokio amžiaus vaikų. Dauguma vaikų, lankančių grupę, yra iš socialiai remtinių šeimų.

Tėvų poreikiai yra įvairūs. Vieniems tėvams aktualu, kad vaikas būtų kokybiškai ugdomas, kad būtų plėtojami jo gabumai ir talentai, kiti tėvai iš ugdymo įstaigos labiau tikisi meilės vaikui ir geros vaiko savijautos, dar kiti tikisi pagalbos įveikiant vaiko socialines ir pažinimo problemas. Tad vienas iš aktualiausių uždavinių ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir kitiems pedagogams – suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymąsi, t. y. kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo ir ugdymosi situacijas bei aplinkas.

Tėvams (globėjams) nuolat teikiama informacija apie įstaigos darbo organizavimą, jos veiklos tikslus, uždavinius, ugdymo(-si) turinį, jie skatinami dalyvauti ugdymo procese – teikti siūlymus dėl ugdymo organizavimo, organizuoti ekskursijas, asistuoti auklėtojais, talkinti organizuojant šventes ir pramogas, formuoti grupės aplinką. Nuolatinis ryšys naudingas visai Gimnazijos bendruomenei: tėvams (globėjams), pedagogams, vaikams. Užtikrinamas vaikų pasirengimas ugdymui(-si) priešmokyklinio ugdymo grupėje. Tėvams (globėjams) sudaromos sąlygos integruotis į darbo rinką.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą.

Ikimokyklinis amžius yra labai svarbus žmogaus gyvenimo tarpsnis, nes šiuo laikotarpiu vyksta intensyvus biologinis vaiko smegenų brendimas, sąlygojantis vaiko prigimtinių galių sklaidą, fizinę, kognityvinę, emocinę, socialinę jo raidą bei lemiantis vaiko mokymosi mokykloje ir tolimesnio gyvenimo sėkmę. Vaikams turi būti keliami pamatuoti reikalavimai, suteikta galimybė ugdytis taip, kad būtų maksimalizuota ugdymo(-si) sėkmės galimybė. Suaugusiojo vaidmuo – padėti vaikams nugalėti kliūtis tobulėjimo kelyje. Šiuolaikinis ugdymas grindžiamas supratimu, kad ugdymas(-is) yra konstruktyvi paties individo veikla, sudarant jam ugdymo(-si) sąlygas bei suteikiant paramą. Vaikai ugdomi, remdami sukauptą patirtimi, įgūdžiais bei jiems būdingais pasaulio pažinimo ir mokymosi būdais. Pedagogas privalo parinkti tokius ugdymo metodus, kurie tenkintų individualius vaiko poreikius.

Vaikystė – tai asmenybės psichinių, dvasinių ir fizinių galių formavimosi laikotarpis. Tai gražiausias ir dažnai geriausias žmogaus gyvenimo laikotarpis, kupinas emocijų, ieškojimų ir atradimų, neužmirštamų minučių ir įspūdžių. Kiekvienas vaikas – unikali asmenybė, kuri geriausiai vystosi tada, kai pati renkasi informacijos kaupimo būdą. Todėl kiekvienam vaikui suteikiama pasirinkimo laisvė. Jis turi galimybę rinktis veiklą pagal savo poreikius, interesus bei nuotaiką.

Vaikystė – tai laikotarpis, kuriame itin ryškus natūralus žmogaus siekis būti laisvam ir savarankiškam savo mintimis, veiksmais, jausmais. Vaikas pasaulį pažįsta kaip naują ir jį atranda keisdamas, todėl vaikystės aplinkoje mes visi esame svarbūs, kuriame, gyvename ir žaidžiame kartu.

Vaiko tobulėjimas siejamas su natūralia, spontaniška jo sklaida, laikant vaikiškumą itin vertinga savybe, ypatingą reikšmę suteikiant vaikų bendruomenei, kaip aplinkai, kurioje labiausiai reiškiasi vaiko savivoka ir vyksta savaiminis socialinės kognityvinės patirties kaupimas. Šiuo atveju vaikams nėra primetamos suaugusiųjų bendruomenei būdingos veiklos ir elgesio taisyklės, palaikomi unikalūs „vaikiški“ mokymosi būdai. Visokeriopai skatinama ankstyvoji vaikų draugystė, gebėjimas dirbti grupelėmis, kooperuotis, bendradarbiauti, veikti bendrai ir individualiai. Vaikas aktyvus ir nenurimstantis, kupinas naujos energijos ir nuolat siekiantis pasinerti į pažinimo paslaptis. Jis mokosi būti suaugęs, savarankiškas, mokosi elgtis su artimaisiais, gyvąja gamta. Vaikas toks pat žmogus kaip ir mes, suaugusieji, tik jis dar mažas, tik jo emocijos stipresnės, įspūdžiai gilesni, vidinis pasaulis spalvingesnis bei tyresnis ir nepalyginti turtingesnis negu suaugusiųjų. Susitarimas tarp vaikų ir suaugusiųjų bei kartu kuriamos taisyklės padeda formuoti atsakomybės jausmą. Skatinamas aktyvus vaiko dalyvavimas visose veiklose, palaikoma jo iniciatyva, išklausa vaiko nuomonė.

Programa remiasi Lietuvos strateginiuose švietimo dokumentuose išskirtomis prioritetinėmis laukiamų ugdymo rezultatų kryptimis: vaiko individualių galių plėtojimu, t. y. pozityviai nusiteikęs,

vaiko santykių su kitais plėtojimu, t. y. bendraujantis ir bendradarbiaujantis bei aktyvus visuomenės narys, ir vaiko įgalinimas mokytis, t. y. pasirengęs mokytis visą gyvenimą.

Programa orientuota į svarbiausius atitinkamo amžiaus tarpsnio vaikų poreikius bei gebėjimus. Programoje vaikų amžius siejamas su pasiekimų žingsniais: 1 žingsnis – 1 metai, 2 žingsnis – 2 metai, 3 žingsnis – 3 metai, 4 žingsnis – 4 metai, 5 žingsnis – 5 metai, 6 žingsnis – 6 metai. Vaiko pasiekimų žingsniai veda ikimokyklinio ugdymo(-si) rezultato link – šešerių metų vaiko esminių nuostatų ir gebėjimų.

Ikimokyklinis institucinis vaikų ugdymas ir ugdymasis grindžiamas požiūriu, kad:

- Ikimokyklinio ugdymo šerdis yra vaiko gerovė, visuminis ugdymasis, aktyvus, autentiškas, patirtinis jo dalyvavimas ugdymo procese.
- Veiksmingiausiai vaikas ugdomi aplinkoje, kurioje yra saugus, gerbiamas, kurioje pripažįstama jo nuomonė ir tenkinami jo poreikiai. Žaidimas yra svarbiausia vaiko socialinį, emocinį ir pažintinį ugdymą skatinanti veikla.
- Vaikai aktyviai mokosi ir pažįsta juos supantį pasaulį praktiškai bandydami, tyrinėdami, kurdami.
- Savo sukauptą patirtį, žinias ir gebėjimus vaikai parodo skirtingais būdais – žaisdami, bendraudami, kalbėdami, tyrinėdami, kurdami, sprenddami kasdienes problemas.
- Vaiko ugdymas yra integralus, jo fizinio, emocinio, socialinio ir pažintinio ugdymosi sritys yra susijusios ir vienodai svarbios.
- Vėliau įgyjami vaikų gebėjimai, supratimas ir nuostatos grindžiami anksčiau įgytais gebėjimais, žiniomis, nuostatomis.
- Kiekvieno vaiko ugdymosi tempas yra individualus, todėl vaikų pasiekimai įvairiose srityse skirtingi.
- Ir vaiko raida, ir ugdymasis yra biologinės brandos bei aplinkos, kurią sudaro vaiko fizinis, socialinis ir kultūrinis pasaulis, sąveikos rezultatas.
- Vaiko ugdymasis vyksta daugialypiame socialiniame ir kultūriniame kontekste (gerovės ar skurdo sąlygomis, vienkalbėje ar daugiakalbėje, miesto ar kaimo aplinkoje) ir yra jo veikiamas.
- Vaiko raida yra skatinama, kai jam keliami ugdymosi iššūkiai yra šiek tiek didesni už jo turimus gebėjimus.

Šeima yra pirmasis vaiko mokytojas, todėl Programoje remiamasi nuostata, kad šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą ikimokyklinio ugdymo grupėje, atsižvelgiant į namuose įgytus pomėgius ir žinias. Tėvams (globėjams) nuolatos teikiama informacija apie įstaigos darbo organizavimą, jos veiklos tikslus, uždavinius, ugdymo(-si) turinį, jie skatinami dalyvauti ugdymo procese – teikti siūlymus dėl ugdymo organizavimo, organizuoti ekskursijas, asistuoti auklėtojais, talkinti organizuojant šventes ir pramogas, formuoti grupės aplinką. Nuolatinis ryšys naudingas visai Gimnazijos bendruomenei: tėvams (globėjams), pedagogams, vaikams. Vaikai, matydami jiems brangius asmenis grupėje, pasijunta saugesni ir labiau pasitikintys.

Programa parengta atsižvelgiant į Gimnazijos bendruomenės poreikius, lūkesčius, kiekvieno vaiko reikmes, gerbiant kultūrinių tradicijų įvairovę. Ugdymas grindžiamas vaiko socialine patirtimi ir pasiekimais, taikant pažangius ugdymo metodus. Grupės aplinka, priemonės ir veiklos planavimas skatina kiekvieno vaiko vystymąsi, sudaro galimybes individualizuoti ugdymą.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Vaikas ugdomas humanistine kryptimi. C. R. Rogersas (Rogers C. R. Freedom to learn for the 80s, 1983) išdėstė ir motyvavo humanistinio ugdymo pagrindus, teigdamas, kad vienas iš svarbiausių

dalykų žmogaus gyvenime yra saviraiška, noras atskleisti savo vertybes ir jomis vadovautis, kiekvieno žmogaus individualumas, unikalumas suvokiamas kaip vertybė.

Ikimokyklinis ugdymas grindžiamas šiais principais:

- **humaniškumo** – vaikas gerbiamas kaip asmenybė, jam garantuojama teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį; vaikas ugdomas būti savarankišku, garbingu, gebančiu pasirinkti ir atsakyti už savo pasirinkimą, remiantis dorine kultūra ir pagarba pripažintomis vertybėmis;
- **demokratiškumo** – vaikui sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, suteikiama laisvė rinktis, išreikšti savo norus, poreikius, pageidavimus, sumanymus, rodyti iniciatyvą ir kūrybiškumą;
- **tautiškumo ir pilietiškumo** – puoselėjama tautos kultūra, jos dvasinių vertybių perėmimas, įvedant vaiką į artimiausią kultūrinę aplinką, dalyvaujant tautos tradicijų tasoje. Ugdoma tolerancija ir pagarba kitų tautų kultūroms. Padedama vaikui suvokti save tautos ir visos žmonijos nariu;
- **atsinaujinimo** – ugdymas atviras, kritiškai vertinantis ir priimančias naujoves, išsaugantis dorovės normas bei tautiškumo branduolį, ugdymo turinys nuolat atnaujinamas, derinamas su ugdymo tikslais ir uždaviniais;
- **sveikatingumo** – laiduojama saugi aplinka, ugdoma nuostata savarankiškai laikytis asmens higienos, pratinama saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir elgtis artimiausioje aplinkoje;
- **teštinumo** – užtikrinamas kokybiškas perėjimas nuo ugdymo(-si) šeimoje prie ugdymosi ikimokyklinėje įstaigoje, o vėliau – prie ugdymo(-si) priešmokyklinėje grupėje. Sudaromos nenutrūkstamo ugdomojo proceso prielaidos vaikui pereinant iš vieno amžiaus raidos tarpsnio į kitą;
- **įvairovės** – vaiko ugdymas grindžiamas ugdymo turinio ir ugdymo(-si) formų įvairove, sudaromos sąlygos plėtoti gebėjimus ir kompetencijas;
- **integracijos** – sudaromos sąlygos skirtingų kompetencijų integracijai į įvairias ugdymo(-si) sritis, garantuojant darnią vaiko asmenybės fizinę, psichinę ir socialinę skleidimosi raidą;
- **individualumo** – ugdymas orientuotas į vaiką ir jo individualumą sąlygojančius veiksnius: šeimos kultūrą ir tradicijų įvairovę, vaiko amžių, lytį, vaiko išsivystymo lygį, charakterį ir temperamentą, išmokymo stilių, pomėgius, geriau ar mažiau išsivysčiusius gebėjimus, vaiko savęs vertinimą.
- **konfidencialumo** – teikiama informacija apie vaiko ugdymo(-si) pasiekimus ir problemas tik asmeniškai šeimai;
- **grįžtamojo ryšio** – skatinamas šeimos ir auklėtojų keitimasis informacija apie vaiko ugdymą(-si), nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, auklėtojo veiklos refleksija padedanti analizuoti vaikų pasiekimus ir inspiruojanti kokybinius pokyčius.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai: Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdomą skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymą, pasiekti, kad vaikas:

1. Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
2. Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienės problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
3. Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, Mokyklos ir vietos bendruomenės gyvenime.

4. Mokytojai pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėti, rinkęsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

5.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo turinys, metodai ir priemonės aprėpia visų vaikui reikalingų kompetencijų (socialinės, komunikavimo, pažinimo, sveikatos išsaugojimo, meninės) ugdymą.

Ugdymo turinio uždaviniai:

- garantuoti socialinį, psichologinį ir fizinį vaiko saugumą;
- puoselėti vaiko kultūrą, dorines ir kitas vertybines nuostatas;
- tenkinti individualius vaiko poreikius ir interesus;
- sudaryti sąlygas vaiko socializacijai, kūrybiškumui ir saviraiškai;
- puoselėti vaiko kalbą, tautinio tapatumo jausmus, pagarbą šeimai, tradicijoms, Tėvynei;
- ugdyti pažintinius gebėjimus, jautimus, mąstymą, vaizduotę;
- ugdyti elementarius savitvarkos bei savitarnos pradmenis.

Ugdymo aplinka kuriama saugi, jauki, primenanti namus, kviečianti, skatinanti eksperimentuoti, kurti, lengvai prieinama, patogi, labili, atitinkanti vaiko raidą. Ugdymui išnaudojamos grupės ir už jos ribų esančios Gimnazijos erdvės (sporto salė, sporto aikštynas, lauko žaidimų erdvė, aktų salė ir kt.).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogas, parinkdamas ugdymo(-si) turinį, atsižvelgia į vaikų poreikius, tėvų (globėjų) lūkesčius, grupės aplinką. Ugdymo turinys visai grupei pritaikomas orientuojantis į bendrus grupę lankančių vaikų poreikius, ypatumus bei kompetencijas.

Pagrindinė ugdymo(-si) organizavimo forma yra įvairi vaikų veikla. Tai individuali vieno vaiko veikla, mažos grupės vaikų veikla ir visos grupės auklėtojos organizuota veikla. Žaidimas – pagrindinė ir ypatinga vaikų veikla, gyvenimo, elgesio ir egzistencijos forma.

Kitos ugdymo turinio pristatymo galimybės:

- temos pagal sezoniškumą;
- temos pagal vaikų pasiūlytas idėjas;
- temos pagal kasdieninio gyvenimo aktualijas;
- temos pagal iškilusias problemas;
- temos apie mūsų namus, kaimą, gimnaziją, Sidabravo miestelį;
- įvairūs projektai.

Programoje sąlyginai išskiriamos penkios kompetencijų grupės, kurios sudaro ikimokyklinio ugdymo pagrindą, tačiau visos kompetencijos yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir dažnai iš dalies persipina. Vienos kompetencijos raida veikia ir yra veikiama kitų kompetencijų raidos.

Kiekviena kompetencija ugdoma orientuojantis į esminius gebėjimus, nuostatas ir vaiko patirtį. Per kompetencijas atskleidžiama 18 vaiko ugdymo(-si) pasiekimų sričių. Vaiko ugdymosi pasiekimų sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi. Pasiekimų sritys yra lygiavertės. Jos apima visus svarbiausius vaiko nuo gimimo iki šešerių metų pasiekimus, kurie sudaro pamatą sėkmingai kompetencijų – socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninės – plėtočiai priešmokykliniame ugdyme.

Įgyvendinant Programą vadovaujamosi šiais Programos priedais:

- Vertybinės nuostatos ir esminiai gebėjimai, kuriuos vaikai turi įgyti iki 6 metų (1 priedas);
- Ikimokyklinio ugdymo programos aprašas (2 priedas).

Sveikatos saugojimo kompetencija. Sveikata yra žmogaus fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė, didžiausia jo vertybė, laimės ir sėkmės laidas. Vaikai turi prigimtine ir konstitucine teise augti, sveikai

gyventi. Vaiko teisių konvencija nurodo, kad valstybė pripažįsta kiekvieno teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fiziniam, protiniam, dvasiniam ir socialiniam vystymuisi.

Sveikatos ugdymo pagrindai formuojami ankstyvoje vaikystėje. Nemažai įtakos šiam procesui daro ikimokyklinis ugdymas, kuris yra pirmoji sveikatos ugdymo ir saugios gyvensenos sistemos pakopa. Čia saugoma ir stiprinama fizinė ir psichinė vaiko sveikata, sudaromos sąlygos, tenkinančios augančio organizmo poreikį judėti. Tam tikslui sudaromos sąlygos, kad visas ikimokyklinuko gyvenimas būtų pripildytas judėjimo (šokama, žaidžiama, sportuojama). Vaikai turi būti kasdien ir pakankamai lauke, mankštintis, sistemingai grūdintis. Vaikams suteikiamos sveikos gyvensenos, sveikatos žinios ir jos stiprinimo įgūdžiai. Jie mokomi apsispręsti, suprasti, kad jų pačių elgesys nulemia fizinę ir dvasinę savijautą, santykius su draugais, suaugusiais. Žinios perteikiamos laisvai bendraujant pokalbių, žaidimų, linksmų estafėčių metu. Įstaiga ugdo vaiko teigiamą nuostatą į savo sveikatą. Tėvų (globėjų) ir pedagogų vienodas požiūris ir elgesys į sveikatos saugojimą sudaro palankią aplinką šiai nuostatai ugdytis.

Rekomenduojamos temos šiai kompetencijai ugdyti(-s): „Mano kūnas“, „Noriu augti sveikas ir žvalus!“, „Mano draugai: šukos, muilas, šepetukas“, švaros savaitė „Svečiuose pas Švaros karalienę“, „Dvi sesytės per kalnelį nesueina“, „Šepetukas ir dantukas“, „Kokia daili suknelė ir švarūs bateliai“, „Kaip atsiranda maistas. Kąsnelio kelionė“, „Madingi, bet nenaudingi maisto produktai“, „Lėlės Alės gimtadienis“, „Maistas ir sveikata“, „Vitaminų karalystė“, „Mano dienele“, „Juda rankelės, trepsi kojele“, „Vandens lašelio kelionė“, „Saugokis ligos! Vaistai“, „Aš tave saugau, saugokis ir tu!“, „Aš saugus namuose“, „Aš saugus, kai žinau“ ir kt.

Socialinė kompetencija. Vaiko socialinė kompetencija priklauso nuo amžiaus ir jo gyvenimiškos patirties. Vaiko bandymai, mėginimai, žaidimai padeda patirti pasisekimo jausmą, ugdo savigarbą, savęs pažinimą. Vaikas pajunta, jog gali savarankiškai pažinti, bendrauti ir bendradarbiauti su bendramučiais ir suaugusiais, dalytis, spręsti problemas. Vaikas, gyvendamas bendruomenėje, įgyja vis daugiau žinių ir patyrimo apie šeimos ir gyvenimo vaikų grupėje skirtumus, draugus ir draugystę, kaimynus, žmonių darbus ir jų sukurtus daiktus, apie žmonių kūrybą, meno kūrinius, gimtinę.

Rekomenduojamos temos socialinei kompetencijai ugdyti(-s): „Mano draugai“, „Aš ir kiti“, „Mano šeima“, „Mano gimtinė, jos žmonės“, „Mano mieli namai“, „Mano augintinis“, „Atvėrus močiutės skrynią“, „Mano elgesys – kitų palankumas ir saugumas“, „Šilti jausmai baltais žodeliais sniga“, „Gėrį ir grožį kuriame darbu“, „Adventas – laukimo metas“, „Saulutė šviesiausia, motulė geriausia“, „Pabūsiu sau teisėju“, „Noriu būti toks, kaip tėtis“, „Tingėti negarbinga, tingėti negražu“, „Du ožiukai ant tiltelio...“, „Kas gerai, o kas blogai?“ ir kt.

Pažinimo kompetencija. Tai vaiko domėjimasis viskuo, kas yra aplink, gebėjimas sutelkti dėmesį, suvokti, išiminti, samprotauti, spręsti problemas. Vaikas mokosi logiškai mąstyti, suvokti priežasties ir pasekmės nuoseklumą, atrasti panašumus ir skirtumus, daryti išvadas, apibendrinimus. Vaikas tik tada patirs pažinimo džiaugsmą, kai jam bus sudarytos sąlygos pačiam atrasti, patirti.

Vaiko pažinimo objektas yra visas pasaulis, gyvoji ir negyvoji gamta, žmogus kaip gamtos dalis, jo veikla, darbai, tradicijos, papročiai, šventės. Pažinimo turinio apimtis orientuota į artimiausią vaiko aplinką: šeimą, mokyklą, draugus, kaimynus, gimtinę, vietas, gamtos ypatumus, netolimą praeitį, ateitį ir kt.

Rekomenduojamos temos pažinimo kompetencijai ugdyti(-s): „Mano kūnas“, „Jausmų pasaulyje“, „Aš panašus į kitus“, „Esu nepaprastas ir įdomus“, „Aš buvau pipiras, o dabar jau vyras“, „Technikos stebuklai“, „Transporto rūšys“, „Viską noriu išmatuoti, viską reikia suskaičiuoti“, „Pastebėk ir pavadink“, „Daiktai aplink mane“, „Atrask, kas mus sieja“, „Aš ir laikas. Mano diena“, „Ekologijos takeliu“, „Krinta lapas uosio, krinta lapas klevo“, „Oi, tu, žiema žiemužė“, „Žiema, žiema, bėk iš kiemo“, „Čir vir vir pavasaris“, „Rid rid rid margi margučiai“, „Kalėdos – stebuklų metas“, „Sukasi metų ratas“, „Lietuvos augalai, paukščiai, žvėrys ir kiti gyvūnai“, „Kas tvirtelyje gyvena?“, „Gamtos reiškini-

niai“, „Saugus elgesys gatvėje, gamtoje, namuose“, „Mano mėgstamos salotos“, „Profesijos. Kuo norėčiau būti?“, „Mano gimtinė Lietuva“, „Mano miestelis seniau ir dabar“, „Orų išdaigos“ ir kt.

Komunikavimo kompetencija. Tai gebėjimas suvokti kalbos prasmę ir ją vartoti. Kalba suvokiama kaip vaiko dvasios išlaisvinimo ir pasaulio pažinimo kelias, kaip vienas pagrindinių vaiko asmenybės formavimosi įrankių. Ši kompetencija reiškiasi visose vaiko gyvenimo srityse: atrandant ir pažįstant pasaulį, bendraujant ir būnant drauge su kitais, išreiškiant save ir kuriant, suvokiant gamtos ir žmogaus grožį, priimant bendrąsias žmogaus vertybes ir pačiam jas kuriant.

Rekomenduojamos temos komunikavimo kompetencijai ugdyti(-s): „Klausk, vaikeliai, kaip skamba raidelės!“, „Linksmosios raidelės“, „Ką pasakoja knygos lapeliai“, „Kuriu pasaką“, „Svečiuose pasaką“, „Paklausk, kaip aš sakau...“, „Atgiję paveikslėliai“, „Kas čia ne taip?“, „Susimaišę žodžiai“, „Pasakyk kitaip“, „Pokalbių kertelė“, „Kiek kalbėlių, kiek kalbų!“, „Mano knygele, vesk mane į savo šalį“, „Ko mane moko filmukas?“, „Gyveno kartą senelis ir senelė“, „Kuriam reklama“ ir kt.

Meninė kompetencija. Meno paskirtis – puoselėti ir turtinti vaiko jautrumą ir intelektą, padėti jam žengti į meno pasaulį. Meno siekiama išsilavinti vaiko sielą, padėti jam atskleisti, pajusti bendravimo ir asmeninės kūrybos džiaugsmą – laisvai išreikšti savo įspūdžius, jausmus, mintis vaizdu, garsu, judesiu, atrasti individualų, savitą raiškos stilių.

Ikimokyklinio ugdymo grupė suteikia vaikui galimybę sukaupti estetinio, socialinio, moralinio ir dvasinio augimo patirtį. Dailės, muzikos, dramos, choreografijos raiška suteikia galimybes įgyti bendravimo vaizdu, judesiu, garsu ir kt. kalba įgūdžius. Meninis lavinimas padeda vaikams išsiugdyti pagrindinius mąstymo būdus, kūrybingumą, kritinį mąstymą, gebėjimą kelti bei spręsti problemas, pasitikėjimą savimi. Menas – veiksminga priemonė įtraukti vaikus į ugdymo procesą bei gerinti jų laimėjimus. Meninis lavinimas skatina socialinę raidą, intelektinę pažangą.

Rekomenduojamos temos meninei kompetencijai ugdyti(-s): „Grožis ir gėris – visada kartu“, „Kalėdos – stebuklų metas“, „Kas tu esi, šviesos ugnelė?“, „Močiutės skrynioje“, „Velykų margučių pilnos kišenės“, Menų savaitė „Svečiuose – pasaka“, „Aš kūrėjas“, „Kaziuko mugė. Amatai“, „Spalvų gama“, „Mano spalvotas pasaulis“, „Pavasariniai žiedai“ ir kt.

Ugdymo metodai

Įgyvendinant ugdymo(-si) turinį ugdymo procesas organizuojamas taip, kad jis būtų vaikams patrauklus, džiaugsmingas, skatinantis pažinimo motyvaciją, kūrybiškumą, skatinantis bendrauti, bendradarbiauti, mokytis vienas iš kito. Vaikų ugdymo metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, dėmesys paskirstomas visų kompetencijų (sveikatos saugojimo, socialinės, pažinimo, komunikavimo, meninės) ugdymui, kompleksiskai ugdant bendruosius gebėjimus.

Ugdymo metodai ir būdai:

- žaidimai: vaizduotės žaidimai, statybiniai ir konstravimo žaidimai, žaidimai su taisyklėmis (didaktiniai, tradiciniai, judrieji, ramieji, draminiai, sportiniai);
- ugdymas(-is), sukuriama tinkama aplinka. Aplinka šiuo atveju yra svarbiausia ugdytoja. Pedagogas padeda vaikui, modeliudamas aplinką pagal vaiko poreikius, ją keisdamas, turtindamas;
- ugdymas pavyzdžiu. Tai autoritetas ugdymas: pedagogas turi būti toks patrauklus vaikams, kad jie noriai sektų jo pavyzdžiu;
- spontaniškasis ugdymas. Tai savaiminis bei situacinis ugdymo būdas, kurio sėkmė labai priklauso nuo pedagogo pastabumo, lankstumo;
- kasdieninis bendravimas. Ateidami į grupę, išeidami namo, bendraudami buityje, vaikai mokosi bendravimo etiketo – svarbu, kad tam būtų skiriama pakankamai dėmesio;
- veikla grupėje. Bendraudami vaikai turėtų rasti įvairių priemonių, skirtų pažinti žmogų, bendruomenę, valstybę, kultūros vertybes;

- susitikimai su įvairiais žmonėmis. Plėtojant socialinę vaiko patirtį, labai svarbu, kad vaikas galėtų mokytis bendrauti su nepažįstamais suaugusiais žmonėmis;
- išvykos. Kuo įvairesnis vaikų socialinės patirties kaupimo kelias, tuo geresni bendravimo su kitais gebėjimai ir socialinis supratingumas;
- pokalbiai-diskusijos. Tai suteikia galimybę pasidalinti mintimis, jausmais ir nuomone viena ar kita tema tarpusavyje ar su pedagogais;
- probleminiai klausimai. Probleminiai atvirieji klausimai žadina vaikų susidomėjimą ir smalsumą, suteikia galimybę pasidalinti mintimis, ieškoti atsakymų į rūpimus klausimus ir t.t.;
- kasdieninis praktikavimas. Daugelio svarbių įgūdžių vaikai išmoksta, nuolat juos praktikuodami.

Pedagogas sudaro sąlygas teigiamai bei sveikai mikro aplinkai ir remiasi savo darbe šiais principais:

- vaikystė – amžiaus tarpsnis, ji turi savo vertę, nes vaikas gyvena „čia ir dabar“;
- vaikas aktyviai ir sąmoningai dalyvauja laisvai pasirinktoje bei jam siūlomoje veikloje. Sudarytos sąlygos ugdo jo sugebėjimus ir formuoja reikiamas kompetencijas;
- pedagogas privalo atsižvelgti į vaiko individualią patirtį, jo vaizduotę, žinias, mokėjimus ir kultūrinius ypatumus ;
- laisvas, tikroviškas, šiltas bendravimas tarp vaikų ir mokytojo su vaikais turi skatinti visapusišką holistinį ugdymą(-si);
- žaidimas – ne išimtinė, o esminė veikla. Ne visi žaidimai atlieka tas pačias funkcijas, todėl pedagogas kiekvienu konkrečiu atveju privalo aiškiai matyti tokios veiklos tikslą;
- pedagogas stebi vaikų elgesį ir interesus, pritaiko ugdomąją veiklą kiekvienam vaikui ar vaikų grupei;
- sudaro situacijas, leidžiančias sukcentruoti vaikų dėmesį į įvairias veiklos sritis;
- bendradarbiauja su ugdytinių tėvais (globėjais), sukuria tokią ugdomąją aplinką, kur vaikas renkasi jo amžiui saugias žaidimą, kūrybingumą skatinančias priemones, atitinkančias individualius poreikius bei ugdymo(si) tikslus ir uždavinius;
- bendradarbiauja su ugdytinių šeimomis, konsultuoja, suteikia joms savalaikes kvalifikuotas žinias bei informaciją, metodinę ir kt. pagalbą, siekiant bendrų tikslų – visapusiško vaiko parengimo mokyklai, atitinkamo socializacijos lygio ir kt. vaiko kompetencijų ugdymą(-si).

Auklėtojas gali pasirinkti ar papildyti savo nuožiūra ugdymo metodus taikydamas „Vėrinėlio“ (ugdoma idėjomis), M. Montesori (ugdoma priemonėmis), Valdorfo (ugdoma pavyzdžiais), Freberio, O. Deklori, S. Frene, Ž. Pjažė pedagogines idėjas.

Ugdymo priemonės

Ugdymo priemonių paskirtis – ugdyti aktyvų, smalsų, savo gebėjimais pasitikintį, pažinti ir mokytis norintį vaiką. Įgyvendinant ugdymo(-si) turinį ugdomoji aplinka kuriama saugi, jauki, primenanti namus, kviečianti, skatinanti eksperimentuoti, kurti, lengvai prieinama, patogi, labili, atitinkanti vaiko raidą. Ugdymui išnaudojamos grupės ir už jos ribų esančios mokyklos erdvės (sporto salė, sporto aikštynas, lauko žaidimų erdvė, ir kt.).

Siekiamybė, kad ugdymo priemonės:

- tenkintų vaiko poreikį žaisti, bendrauti, judėti;
- skatintų norą puoselėti ir saugoti savo ir kitų sveikatą;
- skatintų vaiko savarankiškumą, saviraišką, kūrybingumą, meninių gebėjimų ugdymą(-si).

Ugdymo priemonių pasirinkimo principai:

- tikslingumo;
- konstruktyvumo;
- pozityvumo;
- veiksmingumo;
- ekonomiškumo;
- įvairovės ir kaitos.

Ugdymo turiniui įgyvendinti reikalingos šios priemonės:

- priemonės pažintinei veiklai (naudojamos tyrinėjimų ir eksperimentų priemonės (vaškas, vanduo, smėlis, gamtinė medžiaga, dažai, mėgintuvėliai, piltuvėliai, matuokliai, kempinės, indai, plunksnos, kompasas, smėlio laikrodis, termometrai, statoskopas ir kt.), įvairios lempos, šviestuvai, prožektoriai, padidinimo stiklai, akiniai, lupos, svarstyklės, dėžės, matavimo prietaisai, garso išgavimo priemonės, cilindrai, šviesos projektoriai, įvairios techninės priemonės: muzikiniai centrai, telefono, kasos aparatai, mikroskopai, spausdinimo mašinėlės, informacinės priemonės (fotoaparatai, kompiuteriai, projektorius ir kt.), informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, laikraščiai ir kt.), nuotraukų albumai, skaičių, formų, dydžių paveikslėliai, burbulai, skaičiuotuvai, pinigų pavyzdžiai, skaičiavimo pagaliukai, žaislai rūšiavimui, lyginimui, lauko, smėlio ir vandens žaislai;

- vaizdinės ugdymo(-si) priemonės, formuojančios tautiškumą (žemėlapiai, tautodailės reprodukcijų rinkiniai, smulkioji tautosaka, tautiniai rūbai, tautinė simbolika ir kt.);

- priemonės meniniam ugdymui (tapymui, lipdymui, muzikavimui, vaidybai ir kt.), (įvairių dydžių ir spalvų pieštukai, teptukai), įvairiarūšiai dažai, kreidelės, tapymo, lipdymo, piešimo, liejimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių, faktūrų ir spalvų popierius, žirkelės, kanceliariniai peiliukai, klėjai, plastilinas, antrinės žaliavos (kamštukai, dėžutės, indeliai, popieriaus atliekos, ir kt.). Teatro (šešėlių, lėlių, stalo) priemonės, veidrodžiai, pirštinių lėlės, lazdelinės lėlės, pirštukinės lėlės, vaidybos drabužiai (skraistės, skrybėlės, bižuterija ir kt.), širmos, muzikos įrašai (įvairių žanrų, stilių, atlikimo būdų), ritminiai, melodiniai instrumentai, šokių kaspiniai, buteliukai su vandeniu grojimui, lazdelės, akmenukai, riešutų kevalai, spalvota guma, gumos žiedai, muzikos grotuvai, muzikos ženklų kortelės, natų knygelės, metalofonai, barškučiai, sceniniai drabužiai, dėžės;

- judesiu (virvutės, šokdynės, rogutės, futbolo vartai ir kt. įrengimai, esantys grupių aplinkoje ir lauke (kopėtėlės, čiuožyklos, sūpynės, laipteliai, ir kt.), krepšinio, futbolo, teniso kamuoliai, suoliukai, smėlio dėžė, pavėsinė, akmenėliai, iškilios faktūros takeliai, čiužiniai, estafečių priemonės, kaspiniai, skarelės, higienos priemonės;

- kalbos ugdymui pasitelkiamos priemonės: popieriaus kortelės, lapeliai, juostelės, rulonėliai, knygelės (pasakų, spalvinimo, vaikiškos enciklopedijos, žurnalai, dailės albumai ir kt.), rašikliai, pieštukai, plakatai, popieriniai lipdukai, raidynai, raidžių, žodžių kortelės, bibliotekėlės, stalo žaidimai su raidėmis, užrašai ant baldų, priemonių, pasakų ir muzikos įrašai, kompiuteriniai žaidimai, animaciniai, edukaciniai filmukai, antrinės žaliavos, dailės priemonės meninei raiškai;

- žaidimų ir kūrybos priemonės bei medžiagos socialinių įgūdžių raidai – stalo serviravimo, aplinkos puošimo priemonės, sveiko maisto piramidė, audio, video įrašai, knygos, plakatai, didaktiniai ir stalo žaidimai, enciklopedijos, edukaciniai filmukai;

- ikimokyklinio ugdymo pedagogui skirta metodinė literatūra ir priemonės.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Veiksmingas ikimokyklinis ugdymasis yra orientuotas į svarbiausią pasiekimą – vaiko asmenybės brandinimą, taip pat į sėkmingą jo ugdymosi pažangą ir gerus pasiekimus visose pasiekimų srityse. Vaikų ugdymosi pasiekimai – tai ugdymosi procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuosta-

tos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų. Vaiko ugdymosi pasiekimų sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi.

Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(-si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vertinimas turi būti atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei įveikti kliūtis.

Vertinimo tikslas – padėti auklėtojams ir kitiems ugdymo dalyviams tikslingai stebėti vaikų ugdymo(-si) pasiekimus, pažangą, atpažinti jų ugdymo(-si) poreikius, kuo kryptingiau pritaikant ikimokyklinio ugdymosi turinį vaikų grupei ir kiekvienam vaikui, garantuojant ugdymo(-si) prieinamumą ir kokybę, užtikrinant tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų.

Vaikų ugdymosi pasiekimų vertinimas padeda:

- pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo turimus pasiekimus skirtingose ugdymosi srityse, nustatyti individualų ugdymosi tempą, išsiaiškinti ugdymosi poreikius;
- numatyti tolesnio vaiko ugdymosi rezultatus, atsižvelgiant į jo ugdymosi poreikius, pasiekimus bei daromą pažangą, atrinkti tinkamesnį ugdymo turinį, būdus, priemones, aplinką;
- numatyti, kaip ugdymas bus individualizuojamas, pritaikomas kiekvienam vaikui pagal jo interesus, polinkius, lūkesčius, galimybes, turimą patirtį;
- nuolat stebėti, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoko, kokius sunkumus patyrė, kaip juos įveikė ir į tai atsižvelgiant koreguoti ugdymo procesą;
- nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas buvo veiksmingas, ar vaikui (vaikų grupei) pavyko pasiekti iki tam tikro laikotarpio numatytų ugdymosi rezultatų;
- atrinkti ir pateikti tėvams (globėjams) aktualią informaciją apie jų vaikų ugdymąsi, motyvuojančią juos aktyviau įsitraukti į vaikų ugdymą įstaigoje;
- pateikti objektyvią informaciją apie vaiko ar vaikų grupės ugdymąsi kitiems specialistams bei įstaigos administracijai.

Vertinimą sudaro:

- vertinimo planavimas;
- informacijos kaupimas ir fiksavimas;
- informacijos analizavimas;
- vertinimo ir informacijos naudojimas ir ugdymo proceso koregavimas.

Vertinant vaiko pasiekimus naudojami trys vertinimo tipai: diagnostinis, formuojamasis ir apibendrinamasis. Diagnostinis ir formuojamasis vertinimas naudojami vaikų ugdymosi procese, siekiant gauti grįžtamąją informaciją apie vaikų pasiekimus bei pažangą ir ugdymo proceso kokybę. Apibendrinamasis vertinimas – baigus programos dalį ar visą programą.

Diagnostinis vertinimas – tai vaikui pažinti ir pirmiesiems jo ugdymosi žingsniams ikimokyklinio ugdymo grupėje numatyti skirtas vaiko žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų vertinimas. Vertinimas atliekamas tada, kai ikimokyklinio ugdymo auklėtojas pradeda dirbti su nauja vaikų grupe, kai į vaikų grupę ateina naujokas, kai išryškėja nauji vaikų ugdymosi poreikiai, siekiant pažinti vaikus ir numatyti artimiausius jų ugdymosi žingsnius. Jis taip pat naudojamas aiškinantis, ar pasiekti iškelti vaiko ugdymosi uždaviniai, kokia yra vaiko pažanga per numatytą laikotarpį, kokie individualūs jo ugdymosi poreikiai.

Formuojamasis vertinimas – kasdienio vaiko ugdymosi situacijų stebėjimas, apmąstant, kaip vaikas įsitraukia į veiklą, kaip elgiasi, kas kiekvienam iš jų sekasi, kur reikia pagalbos, kaip vertėtų pakreipti veiklą, kad geriau atitiktų kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius, kokie vaikų siūlymai ir t. t.

Apibendrinamasis vertinimas – tai vaiko ugdymosi pagal mokyklos Programos dalį (pvz., vienerius metus) ar visą Programą (pvz., nuo 3 iki 6 metų) rezultatų įvertinimas. Nustatoma, ko vaikas pasiekė aštuoniolikoje ugdymosi pasiekimų sričių, ar vaiko ugdymosi pasiekimai atitinka mokyklos Programoje numatytus rezultatus, kokia vaiko pažanga, kokios jo stiprybės ir tobulintinos sritys.

Vaikų pasiekimai vertinami vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos aprašu (2 priedas). Vertinama 18 ugdymo(-si) pasiekimų sričių. Kiekviena ugdymo(-si) sritis vertinama atitinkamu pasiekimų žingsniu (1 žingsnis – 1 metai, 2 žingsnis – 2 metai, 3 žingsnis – 3 metai, 4 žingsnis – 4 metai, 5 žingsnis – 5 metai, 6 žingsnis – 6 metai). Vaiko pasiekimų žingsniai veda ikimokyklinio ugdymo(-si) rezultato link – šešerių metų vaiko esminių vertybinių nuostatų ir gebėjimų. Vaikų turimi gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos palyginami su numatytais Ikimokyklinio ugdymo programos apraše (2 priedas) ir taip išsiaiškinama, ko vaikas yra pasiekęs, kokia jo pažanga per tam tikrą laikotarpį.

Ugdymo pasiekimų vertinimo metodai: stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje kasdieninėje aplinkoje, vaiko veiklos ir kūrybos produktų analizė, vaiko kalbos bei veiklos garso bei vaizdo įrašai, esant poreikiui atskiros ugdymo srities tyrimai, pokalbiai su vaiko tėvais.

Vertinimo dažnumas, pasiekimų fiksavimo ir pateikimo formos.

Kad būtų aiškiai matomas vaiko pažangos kelias bei ugdymosi tempai, vaiko pasiekimai Programos įgyvendinimo laikotarpiu yra vertinami ir pasiekimų pokyčiai žymimi nuolat. Remdamasis vaiko pasiekimų įrodymų analize ikimokyklinio ugdymo auklėtojas rengia vaiko pasiekimų diagramas, schemas, „vaiko pasiekimų profilius“, lenteles ar kt. Vertinant individualius vaiko ugdymosi pasiekimus, pasiekimų fiksavimo formą renka auklėtoja.

Vaiko pažangos matavimo periodas – vieneri mokslo metai. Mokslo metų pradžioje (rugsėjo-spalio mėn.) nustatomi turimi vaiko gebėjimai, mokslo metų pabaigoje (gegužės mėn.) įgyti vaiko gebėjimai. Gebėjimų pokytis per mokslo metus parodo vaiko ugdymosi pažangą.

Įrodymai apie vaikų pasiekimus renkami įvairiais būdais: stebint ir užrašant, fotografuojant, darrant garso ar vaizdo įrašus, kaupiant vaikų darbelius, kalbant su tėvais, specialistais ir kt. Svarbiausi vaiko pasiekimus atskleidžiantys įrodymai saugomi vaiko pasiekimų aplanke. Vaiko pasiekimų įrodymai sugrupuojami pagal Ikimokyklinio ugdymo programos apraše pateiktas ugdymosi kompetencijas ir pasiekimų sritis. Į vaiko pasiekimų aplanką dedami tik tie įrodymai, kurie apie vaiko žinias ir supratimą, gebėjimus ir nuostatas pasako ką nors nauja, t.y. rodo jų tobulėjimą, išryškina vaiko gabumus, interesus, atskleidžia ugdymosi poreikius. Pasiekimų aplankas gali būti sudaromas kaip segtuvas ir/ar kompiuterinė laikmena – mišrus variantas. Vaiko pasiekimų aplankas perduodamas priešmokyklinio ugdymo pedagogui. Išvykstančiam iš Gimnazijos vaikui aplankas atiduodamas tėvams (globėjams).

Mokslo metų pradžioje tėvai (globėjai) supažindinami su vaikų pasiekimų vertinimu, informuojami apie nustatytus vaiko gebėjimus. Po pirmojo pusmečio (individualių susitikimų metu) tėvams (globėjams) pateikiama informacija apie vaiko ugdymosi pasiekimus. Mokslo metų pabaigoje tėvai (globėjai) informuojami apie įgytus vaiko gebėjimus ir ugdymosi pažangą, vaiko stipriąsias puses, ugdymosi poreikius ir tolesnio ugdymo gaires. Apie vaikų ką tik įgytus ugdymosi pasiekimus tėvai (globėjai) informuojami nuolat, atvedus ar pasiimant vaiką. Iškilus ugdymosi sunkumams, tėvai (globėjai) informuojami apie įstaigoje teikiamą specialistų pagalbą.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. V-1009.
2. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
3. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
4. Adaškevičienė E. Mažųjų sporto abėcėlė. Kaunas: Šviesa, 1990.
5. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2006.
6. Brochman I. Vaikų piešinių paslaptys. Vilnius: Presvika, 1995.

7. Dodge Trister D., Laura J. Colker, Cate Heroman „Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas, 2002.
  8. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
  9. Jankauskienė L. Vaikas ir aplinka. Žvirblių takas. 2000. Nr. 2.
  10. Katinienė A. Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius: Kronta, 1998.
  11. Kohl A. F. Ikimokyklinukų dailė. Vilnius: Presvika, 2007.
  12. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
  13. Saviščevienė S., Vaitkevičius J. V. Vaiko sveikata ir saugumas darželyje. Šiauliai: Raštekla, 2000.
  14. Songailienė V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo sistema. Žvirblių takas. 2007. Nr. 2.
  15. Bulotaitė L. , Gudžinskienė V., Monkevičienė O., Jakučiūnienė D. „Gyvenimo įgūdžių ugdymas Id. Ikimokyklinis amžius“ 2004 m.
  16. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
  17. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.
  18. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas.
  19. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija.
  20. Lietuvos Respublikos Konstitucija.
  21. <http://www.ikimokyklinis.lt/>
  22. <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>
  23. <http://www.euroguidance.lt/education/site/showinfo/slug/ikimokyklinis-ugdymas>
  24. <http://www.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis.htm>
-

ESMINĖS NUOSTATOS IR GEBĖJIMAI, KURIUOS VAIKAS TURI ĮGYTI IKI 6 METŲ

Eil. Nr.	Vaiko pasiekimai	Esminė nuostata	Esminis gebėjimas
1.	Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai.	Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises.
2.	Emocijų suvokimas ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.	Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ir jausmus bei jų priežastis, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ir jausmus, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais.
3.	Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.
4.	Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.
5.	Santykiai su bendraamžiais	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (dalinasi žaislais, tariasi, supranta kitų nors), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.
6.	Aplinkos pažinimas	Nori pažinti, suprasti save bei aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija, bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
7.	Skaičiavimas ir matavimas	Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus. Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšį ir santykius.	Skiria daiktų spalvą, formą, jaučia daiktų dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.

8.	Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.
9.	Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaityti.
10.	Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.
11.	Estetinis suvokimas	Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrįsi, grožisi.	Jaučia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitumą, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.
12.	Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.
13.	Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	Noriai įvaldo sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudoja si tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.
14.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gabumais.	Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
15.	Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
16.	Problemų sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams bei iššūkiams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius sunkumus bei iššūkius, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimo ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.
17.	Kūrybiškumas	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą	Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.
18.	Mokėjimas mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.	Mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusius, klausinėdami, ieškodami informacijos, išbandydami, sprenddami problemas, kurdami, įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS APRAŠAS

Kompetencija	Vaikų pasiekimai
Socialinė kompetencija	Emocijų suvokimas ir raiška Savivoka ir savigarba Santykiai su suaugusiais Santykiais su bendraamžiais
Sveikatos saugojimo kompetencija	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Fizinis aktyvumas Savireguliacija ir savikontrolė
Komunikavimo kompetencija	Sakytinė kalba Rašytinė kalba Iniciatyvumas ir atkaklumas
Meninė kompetencija	Meninė raiška Estetinis suvokimas Kūrybiškumas
Pažinimo kompetencija	Aplinkos pažinimas Problemų sprendimas Tyrinėjimas Skaičiavimas ir matavimas Mokėjimas mokytis.

Socialinė kompetencija		
Save suvokiančio, oraus vaiko ugdymas.		
Ugdymosi pasiekimų sritis: Emocijų suvokimas ir raiška		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla

1	<p>Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.</p>	<p>Stengiamasi suprasti vaiko emocijų reiškimo ženklus ir pasirūpinti juo, kai mažylis yra liūdnas, piktas. Vaikas kalbinamas, stengiamasi įvardyti jo emocijas. Atsiskyrus nuo tėvų, vaikui suteikiamas fizinis artumas, dėmesys nukreipiamas į įdomią veiklą, suteikiant džiugių, malonių potyrių. Užtikrinamas vaiko saugumas. Skatinamas bendravimas su kitais vaikais.</p>
2	<p>Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.</p>	<p>Grupėje įrengti veidrodžiai, kad vaikai matytų save ir savo veido išraišką. Vaikas skatinami kalbėti, įvardijamos reiškiamos emocijos. Visada skiriama dėmesio vaikui, kai jis jaučiasi blogai. Kartu su vaiku vartomos knygelės, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuojamos skirtingų nuotaikų dainelės. Žaidžiami žaidimai su lėlėmis, kitais žaislais, kuriuose jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi.</p>
3	<p>Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).</p>	<p>Reaguojama į vaiko rodomus emocijų ženklus – įvardinamos ir komentuojamos emocijos ar jausmai, skirtingai reaguojama, skatinama atrasti naujų emocijų raiškos būdų. Vartomos ir skaitomos vaikui „nuotaikų knygelės“. Rodomas pavyzdys, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. Mokoma atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaidžiami skirtingų emocijų žaidimai (veidukai, emocijų lėlytės).</p>
4	<p>Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz.: stengiasi paguosti, padėti). Pradedama suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).</p>	<p>Skatinama kasdien pastebėti savo nuotaiką, žymėti savo nuotaiką veideliuose. Skatinama reikšti visus jausmus, tiek teigiamus, tiek neigiamus, ugdant gebėjimą pasirinkti tinkamus jausmų raiškos būdus. Skaitomos knygelės, žiūrimi filmukai apie jausmus ir jų išraišką. Siūlomi žaidimai, skatinantys tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinama pastebėti savo ir bendraamžių savijautą bei ją įvardinti.</p>
5	<p>Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo.</p>	<p>Siūlomi žaidimai, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: dainuojant, piešiant, šokant, komentuojant jausmų paveikslėlius.</p>

	<p>Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti).</p> <p>Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.</p>	<p>Vaikai skatinami kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaitomos „Jausmų knygelės“, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas, žaidžiami vaidmenų žaidimai.</p> <p>Vaikai skatinami žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose.</p>
6	<p>Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis.</p> <p>Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.</p> <p>Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.</p>	<p>Vaikai skatinami kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas; samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl?; kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti.</p> <p>Skatinami bendri žaidimai, kuriuose reikia suprasti vienas kitą ir geranoriškai bendradarbiauti.</p> <p>Su vaikais aptariami tinkami ir netinkami konfliktų sprendimo būdai, jie skatinami taikiai spręsti konfliktus, kritiniu atveju kreipiantis pagalbos į suaugusįjį.</p>
Ugdymosi pasiekimo sritis: Savivoka ir savigarba		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Reaguoją į pasakytą savo vardą.</p> <p>Pradedą jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėją savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą.</p> <p>Apžiūrinėja, liečia kitą vaiką, tyrinėją jo kūną.</p> <p>Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštaują, kai aplinkiniai maloniai bendraują su juo.</p>	<p>Laikomasi pastovaus dienos ritmo ir ritualų.</p> <p>Dažnai kreipiamasi į vaiką vardu, įvardijant jo jausmus ir veiksmus.</p> <p>Žaidžiami lietuvių liaudies žaidinimai, žaidimai su vaiko kūno dalimis, jas įvardijant.</p> <p>Vaikas pasitinkamas ir išlydimas šiltai, su šypsena, pagiriant.</p>
2	<p>Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis.</p> <p>Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti.</p> <p>Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.</p> <p>Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis prašo to nedaryti.</p>	<p>Žaidžiami žaidimai, judinant rankes, kojeles, liečiant nugarytę, pilvuką.</p> <p>Parūpinama dėžė su kamuoliukais, kad vaikas galėtų joje vartytis.</p> <p>Vartojami kūno dalių pavadinimai.</p> <p>Siūlomi žaislai su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais) stebint save nedūžtančiame veidrodyje.</p> <p>Vaiko protestas priimamas kaip jo poreikių ir norų išraiška, o ne kaprizai.</p> <p>Sudaromos pasirinkimo situacijos, naudojami tik būtini draudimai, susiję su vaiko saugumu.</p> <p>Vaikui skiriama kuo daugiau individualaus dėmesio – domintis, ką jis veikia, pritariant žvilgsniu, šypsena, pagiriant, pasidžiaugiant pasiekimais.</p>
3	<p>Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieją su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi.</p>	<p>Įvardinami veiksmai, kuriuos daro vaikas, daro auklėtoją („darau aš, darai tu“), daiktai, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą.</p>

	<p>Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis.</p> <p>Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.</p>	<p>Pasiūlomi žaidimai: „mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt.</p> <p>Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminimas vaiko vardas ir lytis.</p> <p>Pasidžiaugiama, paplojama, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja.</p> <p>Pakomentuojami ir pagiriami vaiko pasiekimai atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų.</p> <p>Sudaroma galimybė pačiam vaikui eksponuoti norimus darbelius.</p>
4	<p>Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį.</p> <p>Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo.</p> <p>Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.).</p> <p>Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.</p>	<p>Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“.</p> <p>Vaikai skatinami kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domintis ir klausinėjant apie jų įspūdžius, jausmus bei pasakojant apie save tai, ko jie nematė.</p> <p>Stebima vaikų savijauta ir atkreipiamas dėmesys į jos pakitimus, ieškoma to priežasčių.</p> <p>Dažnai pabrėžiamas kiekvieno vaiko svarbumas ir ypatingumas grupėje.</p>
5	<p>Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).</p> <p>Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.</p> <p>Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.</p>	<p>Kalbamasi su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį.</p> <p>Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praityje, dabar, ateityje“.</p> <p>Žaidžiami žaidimai, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praityje arba ateityje.</p> <p>Dažnai kalbama su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuojamos bendros veiklos, šventės su tėveliais.</p> <p>Kalbama su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai.</p> <p>Vaikas pagiriamas ar skatinamas, tai siejant su jo asmeniu, išsakomos pastabos konkrečiam jo poelgiui ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe.</p> <p>Skatinami žaidimai įvairiose grupelėse.</p>
6	<p>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę.</p> <p>Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.).</p> <p>Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių.</p>	<p>Vaikai skatinami samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“).</p> <p>Siūloma idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, Tėvynės tyrinėjimams.</p> <p>Leidžiama vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių.</p> <p>Skatinama pastebėti juokingą pusę savo klaidose ir pozityviai reaguoti į savo klaidas, sąmoningai suklystant, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo</p>

	<p>Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę.</p> <p>Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai.</p> <p>Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).</p>	<p>apsirikimų.</p> <p>Skatinami pokalbiai, diskusijos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę.</p>
Ugdymosi pasiekimo sritis: Santykiai su suaugusiais		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą.</p> <p>Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.</p>	<p>Padedama vaikui pajusti prierašumą prie juo besirūpinančio auklėtojo, palaukiant akių kontaktą su vaiku, jam nusišypsant, jį paglostant, panešiojant, pažaidžiant, užtikrinant vienodą dienos ritmą grupėje ir namuose.</p> <p>Rodomas asmeninis dėmesys vaikui.</p> <p>Bendraudant prisitaikoma prie vaiko bendravimo ritmo.</p> <p>Stebima ir reaguojama į vaiko rodomus ženklus apie norą būti paimtam ant rankų (tiesia rankas), pažaisiti (duoda žaisliuką, veda prie žaislų) ir kt.</p>
2	<p>Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo.</p> <p>Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus.</p> <p>Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritario ženklo, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus.</p> <p>Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.</p>	<p>Sukuriami ir laikomasi atsisveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, palinkėti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamatuoti per langą, pasilikti žaislą iš namų.</p> <p>Sudominama įvairia veikla, kuri nukreipia dėmesį, įtraukia į veiklas.</p> <p>Pastebima, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, ir padaršinamas, paskatinamas.</p> <p>Vaikui supykus, užsispyrus, reaguojama pozityviai –aiškinamosios pykčio priežastys, padedama vaikui taikyti vis daugiau būdų išreikšti savo poreikiams ir nuotaikai.</p> <p>Žaidžiama su vaiku taip, kad šis lyderiautų, tampant trūkstamos informacijos teikėju, elgesio modeliu, pagalbininku.</p> <p>Kūno kalba reaguojama į tinkamus ar netinkamus vaiko veiksmus, poelgius.</p> <p>Pristatomi nauji žaislai, supažindinat, kaip jie atrodo, juda, kokius garsus skleidžia, žaidžiama kartu, o tik po to skatinamas savarankiškas žaidimas.</p>
3	<p>Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų.</p> <p>Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas.</p>	<p>Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų.</p> <p>Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas.</p>

	<p>Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.</p>	<p>Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.</p>
4	<p>Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamai žmonėmis kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.</p>	<p>Siūlomos veiklos, skatinančios kalbėti apie šeimą. Organizuojamos šeimos dienos grupėje. Tėveliai kviečiami dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tariamasi su vaikais bei jų tėvais. Į grupę kartais pakviečiami svečiai, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, veiktų drauge.</p>
5	<p>Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.</p>	<p>Vaikams prašant ištraukiama į jų žaidimus, atliekant antraeilius vaidmenis, palaikant jų sumanymus, užduodant klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. Su vaikais kalbama apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Sudaromos grupės taisyklės. Skatinama vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakojant apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvojant jiems klausimų. Vykstama į išvykas, kuriose bendraujama su įvairiais žmonėmis.</p>
6	<p>Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienvakšės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo.</p>	<p>Padedama vaikams keisti netinkamus bendravimo su suaugusiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaroma dienvakšė, tariamasi dėl jos pakeitimų. Kartu kuriamos elgesio grupėje taisyklės. Sudaromos galimybės vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. Padedama vaikams išmokyti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų). Aiškinamasi bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisyklės ir galimi pavo-</p>

	Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.	jai. Išklusoma vaikų pasakojamai, atsitikimai su suaugusiais ir svarstoma, kaip kitą kartą panašiose situacijose jie galėtų elgtis.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Santykiai su bendraamžiais		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus.	Vaikai sodinami vienas šalia kito, duodama tokių pačių žaislų, skatinamas bendravimas, tačiau stebima, kad jie neužgautų vienas kito.
2	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.	Vaikai skatinami žaisti greta. Komentuojamos vieno ir kito vaiko norai, emocijos, veiksmai. Pagal galimybes parūpinama pageidaujamų žaislų. Skatinama būti geranoriškiems vienas kitam. Padedama vaikams pažinti grupės naujoką. Skatinama pažaisiti greta, kol auklėtojas yra šalia ir vaikai jaučiasi saugūs. Vaikai stebimi, stabdomi netinkami veiksmai ir paaiškinama, kodėl negalima taip elgtis.
3	Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	Organizuojami žaidimai, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu. Komentuojami draugiški vaikų veiksmai ir jausmai, pritariama ketinimui žaisti kartu, padedami įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. Užtikrinamas vaiko saugumas. Vaikas skatinamas išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepiama į vaikų pagalbos prašymus. Padedama vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų norus. Skatinama vaikus žaisti kartu, greta, sukuriant tam palankias vietas ir aplinkynes.
4	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.	Skiriama pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudojamas smėlio laikrodis, susitarimai ir kiti būdai, padedantys vaikams sulaukti savo eilės, skatinama paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu. Komentuojami priimtini ir nepriimtini vaiko veiksmai, primenant elgesio taisykles. Atkreipiamas dėmesys ir pagiriamas vaiko noras pasidalinti, ypač tose situaci-

	Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	jose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą. Įvairiose situacijose atkreipiamas vaiko dėmesys į jo veiksmų pasekmes kitam. Vengiama lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“. Skatinamos ir palaikomos vaikų draugystės.
5	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.	Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, stengiamasi išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus. Siūlomos įvairios veiklos, turtingos vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Atkreipiamas dėmesys, pagiriamas draugiškas vaikų elgesys. Tarpininkaujama vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. Siūlomos veiklos, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo, skatinamas bendradarbiavimas.
6	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.	Sudaromos galimybės vaikams gauti naujų išpūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus. Atkreipiamas vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. Skatinama vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kuriamos taisyklės, susitarimai, pasiryžtant jų laikytis. Siūlomos veiklos, kuriose skatinamas vaikų bendradarbiavimas. Kalbami, žiūrimi filmukai, skaitomos istorijos apie draugus ir draugystę.
Sveikatos saugojimo kompetencija Sveiko vaiko ugdymas.		

Ugdymosi pasiekimo sritis: **Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai**

Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio. Pats laiko šaukštelį, bando juo valgyti. Mažais gabalėliais supjaustytą maistą ima dviem pirštais ar sauja.</p>	<p>Skatinama valgyti pirštais. Tirštas maistas duodamas tik šaukšteliu, skystą iš puoduko, kad jaustų skirtumą tarp to, ką valgo ir ką geria. Žaidžiant mokoma laikyti šaukštelį, puodelį, semti šaukšteliu ir pan. Žaidžiami žaidimai „Pamaitinkime lėlytę, meškutį“. Skatinamas vaiko savarankiškumas.</p>
2	<p>Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ar šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprastytas padeda žaislą į nurodytą vietą.</p>	<p>Skatinama valgyti savarankiškai, pasakant ar parodant, kaip valgo grupės vaikai. Žaidžiami žaidimai „Su kuo lėlytė valgo?“; „Meškiukas nori valgyti“. Atsižvelgiant į vaiko tuštinimosi ir šlapinimosi įgūdžius mokoma sėstis ant puoduko ar klozeto. Vaikui siūloma rengti lėles žaidžiant žaidimą „Lėlytė eina į lauką“. Žaidžiami žaidimus imituojant rengimosi veiksmus (pvz., pritaikyti tam žaidimą „Jurgelis meistrelis“). Rengiant vaiką, pratinama apsirengti ir nusirengti drabužėlius tam tikra tvarka, žaidinant. Kuriamos žaidybines situacijas, skatinančios vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius: „Parodykime meškučiui, kaip plauname rankes, išpučiame nosį.“ Kuriamos siužetines situacijas, skatinančios vaiką padėti žaislą į jam skirtą vietą. „Mašinytė grįžta į garažą“, „Lėlytė sėdasi prie stalo, gulasi į lovytę (vežimėlį)“, „Kamuoliukai pavargo ir nori pailsėti“</p>
3	<p>Savarankiškai valgo ir geria. Pradedama naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.</p>	<p>Skatinama ragauti ir valgyti įvairų maistą. Pratinama gerai sukramtyti maistą, neskubėti valgančio vaiko, valgyti ramiai. Pratinama keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Grupėje sudaroma galimybė žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais (pvz. „Gimtadienis“, „Kavinėje“ ir kt.). Mokoma taisyklingai naudotis tualetu. Žaidžiami žaidimai „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Aprenk draugą“. Kalbamasi su vaikais apie švarą.</p>

		<p>Žiūrimi filmukai apie švarą. Sistemiškai skatinama pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą.</p>
4	<p>Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.</p>	<p>Priminama, kad vaikai valgytų neskubėdami. Su vaikais kalbama apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus, vakarienę valgyti tuo pačiu metu. Žaidžiami žaidimai, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas (šeima, kavinė ir kt.). Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes – piena, mėsa, vaisius, daržoves. Kiekvieną kartą prieš valgant vaikai įtraukiami į stalo padengimo veiklą, siekti, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais. Kalbama su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaryti sąlygas mokytis praktiškai juos nuplauti. Rekomenduojama tėvams aprengti vaikus patogiais ir lengvai aprenjamiems drabužiais. Primenant eiliškumą, skatinama vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius. Mokoma vaikus taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą. Priminama, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį, kad naudotųsi nosinaite. Skatinama sutvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant. Naudojamos vaizdines priemonės apie saugų elgesį. Rodomi mokomieji filmukai. Organizuojamos saugaus elgesio veiklos, kviečiami ar lankomasi pas medicinos darbuotojus, gaisrininkus, policijos pareigūnus.</p>
5	<p>Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruoja ir tvarko stalą, padedamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.</p>	<p>Rodoma, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais. Patraukliomis formomis kalbama apie pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą. Papasakojama apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. Vaikai skatinami padėti dengiant stalą šventei. Priminama, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt. Skatinamas vaikų savarankiškumas. Pasiūloma vaikams tvarkantis apsirengti specialiais vaikiškais darbo drabu-</p>

		<p>žiais.</p> <p>Kartu su vaikais organizuojami projektai apie saugų vaikų elgesį.</p> <p>Primenama, kad vaikai taisyklingai sėdėtų.</p>
6	<p>Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki.</p> <p>Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą.</p> <p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus.</p> <p>Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.</p> <p>Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.</p> <p>Stebint suaugusiajam saugiai naudojami veiksmai skirtais aštriais įrankiais.</p> <p>Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.</p> <p>Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p>	<p>Kartu su vaikais aptariama, kodėl žmogus valgo. Prašoma vaikų pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuojama, kurie iš jų vartojamų produktų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai.</p> <p>Naudojama vaizdinė medžiaga, žaidžiant mokomasi atskirti naudingą ir bevertį maistą.</p> <p>Organizuojami įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimai, jais skatinama pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus.</p> <p>Klausomasi skaitomų knygelių, vaidinama, žaidžiami loto, žiūrimi filmukai apie žmogui naudingus maisto produktus (duoną, obuolius, pieną, vandenį).</p> <p>Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuojami maisto produktai (jų paveikslėliai) į naudingus ir vengtinus.</p> <p>Pasiūloma vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabužėliais. Sušlapusius rūbus, avalynę mokoma pasidžiauti.</p> <p>Prausykloje aprūpinama skystu muilu su dozatoriumi, parodoma, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos būtų švarios. Primenama, kad reikia taupyti vandenį, paaiškinama, kodėl, pasiūloma vandens čiaupą atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiaplautų.</p> <p>Žaidžiami rankų plovimo žaidimai.</p> <p>Parūpinama priemonių kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams.</p> <p>Apsilankoma su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise ir t. t.</p> <p>Vaikai skatinami stebėti savo ir kitų taisyklingą laikyseną, pasakyti, kai pastebės vaikstantį ar sėdintį susikūpinus.</p>
Ugdymosi pasiekimo sritis: Fizinis aktyvumas		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuoja laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyrą.</p> <p>Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir</p>	<p>Vaiko regėjimo lauke manipuluojama žaislais, skatinant judėti iki jų.</p> <p>Skatinama susipažinti, žaisti su nauju žaislu: apžiūrėti, liesti, purtyti, gniaužyti ir kt.</p> <p>Siūloma dėlioti žaislą ar kokį nors daiktą iš vienos rankos į kitą.</p> <p>Žaidžiami žaidimai su įvairaus dydžio kamuoliukais, balionais.</p>

	laiko daiktą saujoje, paglosto žaislą jo nečiupdamas, kiša jį į burną, purto, mojuoja, stuksena, gniaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.	
2	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Rideną, meta, gauda kamuolį.	Siūloma žaisti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. Sudaroma galimybė vaikui nešioti žaislus „takeliu“, stumdyti žaislinį vežimėlį, prikrautą žaislų, vaikytis ir ridenti kamuolį, joti ant linguojančių žaislų, važiuoti pasispiriant kojomis, eiti „tilteliu“, statyti bokštelius, užsukti ir atsukti dangtelius, lipdyti iš minkšto plastilino ir kt.
3	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka, nušoka nuo laiptelio, persoka liniją, spiria kamuolį. Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, rideną, gauda, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą.	Sudaromos sąlygos vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų. Organizuojami siužetiniai pratimai, kurie skatina vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija, imituoti gyvūnų šuoliavimo judesius. Sudaromos sąlygos vaikams laiptuoti kopėtėlėmis siekiant tikslo – pauostyti, pasiekti, nukabinti. Sudaromos galimybės vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius. Siūlomi smulkiają motoriką lavinantys žaidimai: karoliukų vėrimas, žaidimai su makaronais, sagomis. Mokoma žirkleėmis įkirpti popieriaus kraštą.
4	Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratuką. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiesiomis rankomis pagauna didelį kamuolį.	Vaikui siūloma įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų. Sudaromos sąlygos vaikui važinėti triratukais, paspirtukais. Sudaromos sąlygos minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, plastilino. Mokoma kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus. Žaidžiami pirštukų žaidimai. Sudaromos sąlygos žaisti su įvairiomis gamtinėmis medžiagomis: įvairiomis kruopomis, gilėmis, kaštonais. Skatinami žaidimai, kurių metu įvairius daiktus vaikas gali imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kitą.

	Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.	
5	<p>Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais.</p> <p>Bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų.</p> <p>Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto.</p> <p>Laipioja lauko įrenginiais.</p> <p>Spiria, meta kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių.</p> <p>Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai.</p> <p>Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas).</p> <p>Įsisupa ir supasi sūpynėmis.</p>	<p>Organizuojamos veiklos, kurių metu atliekami ritminiai judesiai pečiais, galva, mušinėjami, mėtomi kamuoliai, ėjimas keičiamas bėgimu, vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti suolą, pralįsti po kėde ir t. t.</p> <p>Organizuojamos bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimai, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas.</p> <p>Žaidžiami žaidimai su išsisukinėjimais, kurių tikslas – ilgiau likti nepagautam.</p> <p>Siūloma vaikams šokinėti per šokdynę, lanką.</p> <p>Siūloma piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštę.</p> <p>Sudaromos sąlygos vaikui žaisti su pipete.</p> <p>Grupėje parūpinama įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo; skalbinių segtukų, kuriuos vaikas stengtųsi paimti segtuką trimis pirštais ir prisegti.</p>
6	<p>Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Iš-tvermingas, bėga ilgesnius atstumus.</p> <p>Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn/nuokalnėn.</p> <p>Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į toli, į aukštį.</p> <p>Važiuoja dviračiu.</p> <p>Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau.</p> <p>Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas.</p>	<p>Organizuojamos įvairios estafetes, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais.</p> <p>Sudaromos sąlygos žaisti žaidimą „Klasės“, šokinėti per gumytę.</p> <p>Pasiūloma vaikams įverti siūlą į adatą, siuvinėti pagal trafaretą ant kartono, nerti vašeliu, daryti kutus.</p> <p>Vaikai aprūpinami priemonėmis, tinkančiomis konkrečioms sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuolius, kėglių, lazdu).</p> <p>Organizuojami įvairūs sportiniai žaidimai.</p>
Ugdymosi pasiekimo sritis: Savireguliacija ir savikontrolė		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Gerau jaučiasi įprastoje aplinkoje.</p> <p>Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas.</p> <p>Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.</p>	<p>Žaidimams su vaiku parūpinta spalvingų, skambančių, judančių žaislų, nedūžtančių veidrodėlių.</p> <p>Kuriamas mažai kintanti, saugi aplinka.</p> <p>Į vaiko nerimą reaguojama švelniai, suteikiant fizinį komfortą.</p> <p>Pagal galimybes kuo dažniau suteikiamas fizinis kontaktas.</p> <p>Stengiamasi atpažinti vaikų poreikių raiškos ženklus.</p>

<p>2</p>	<p>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p>	<p>Į vaiko išreikštus poreikius reaguojama nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. Nustatomi vaikui ir jo veiklai būtini apribojimai ir nuosekliai jų laikomasi. Suteikiama galimybė išreikšti savo emocijas (pvz., nespėjus pravirkti neskubėti raminti). Padedama vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leidžiama miegoti, apsikabinus iš namų atsineštą mėgstamą žaislą. Vaiko elgesiui reguliuoti taikoma veido mimika ir balso intonacijos. Vaikams rodomas pavyzdys, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.</p>
<p>3</p>	<p>Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.</p>	<p>Kiekvienam vaikui taikomas priimtinas dienos ritmas, priimtini nusiramimo būdai. Siūloma vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Skatinama vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. Skatinamas vaikų savarankiškumas, pasiteiraujant, ar jiems nereikalinga pagalba. Siūlomi įvairūs konfliktų sprendimo būdai. Grupėje įrengta vieta nusiramimui. Vaikui leidžiama pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padedama vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Skatinama vaikus reikšti visas emocijas. Žaidžiant su lėlėmis, plečiamas emocijų ir jausmų raiškos būdų žinių ratas. Vaikas pagiriamas, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų, pakomentuojant, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.</p>
<p>4</p>	<p>Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu</p>	<p>Skatinama vaikus kalbėtis, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. Skatinami vaikų vaidmenų žaidimai, kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Siūlomi žaidimai, padedantys mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Taikomi paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodai, padedant mokytis</p>

	laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.	kontroliuoti emocijų raišką. Kalbamasi apie tinkamus emocijų raiškos būdus. Kartu su vaikais nustatomos paprastos kasdienės elgesio grupėje taisyklės, kuriose matosi ir vaikų atsakomybė. Vaikai paskatinami, pagiriami už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą auklėtojui ar kitiems vaikams.
5	Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	Grupėje įrengiama ramybės erdvė. Vaikai supažindinami su būdais emocijoms išlieti ir suteikiama galimybė jais pasinaudoti. Skatinamos vaiko pastangos pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą?; Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“, skatinant pačiam spręsti problemas, neskubant patarinėti, nurodinėti. Pasakojamos istorijas arba žaidžiami žaidimai, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Pastebimos vaiko pastangos laikytis tvarkos ir susitarimų, jį pagiriant, padrašinant.
6	Taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Skatinama vaikus išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausančiam, su juo žaidžiant. Skaitomos terapinės pasakos, kalbamasi apie tinkamas išėjis konfliktinėse situacijose. Padedama įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. Leidžiama vaikams žaisti kovos žaidimus, nustatant ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje.
Komunikavimo kompetencija Bendraujančio vaiko ugdymas.		
Ugdymosi pasiekimo sritis: Sakytinė kalba		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<u>Klausymas</u> Įdėmiai klausosi suaugusiojo.	Daug kalbamasi su vaikais, apie tai, ką tuo metu darome ir matome. Tyrinėjama grupės aplinka, vaikui nuolat įvardijant žaislus, daiktus ir pan.

	<p>Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną. Supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmams atsakyti į klausimus. <u>Kalbėjimas</u> Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydėti juos judesiu.</p>	<p>Žaidžiami žaidimai – eilėraštkai, slėpynės. Vaikas skatinamas tarti jo čiauškėjimo garsus, garsų junginius, jo netariamus garsus ir garsų junginius, mėgdžioti trumpus žodelius. Su vaiku kalbama taisyklingai tariant garsus ir žodžius. Kad susidarytų ryšys tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, intonacija pabrėžto žodžio ir daikto ar veiksmo, daug kartų demonstruojamas tas pats daiktas ar veiksmas.</p>
<p>2</p>	<p><u>Klausymas</u> Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus: žaidinimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienosvarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. <u>Kalbėjimas</u> Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmams, mimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Dviejų trijų žodžių sakiniams kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.</p>	<p>Nuolat kalbama apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakant kuo įvairesniais žodžiais. Taisyklingai vadinami su juo bendraujantys suaugusieji, įvardinamos kūno dalys, aplinkoje esantys daiktai ir žaislai. Skatinamas vaiko klausinėjimas. Kalbant su vaiku siekiama sudaryti ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, sutapatinti žodžio tarimą su daikto ar veiksmo rodymu. Nuolat raiškiai deklamuojami, pasakojami trumpi tekstukai. Palaikomas vaiko noras tarti, kartoti žodžius, jam padedant. Stebima, kuo vaikas domisi, į ką žiūri, ką rodo, ko klausia, ką bando pasakyti, išreikšti. Skatinama vaiką kartoti dainelių, eilėraštkų, žaidinimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba. Žaidžiami žaidimai, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti.</p>
<p>3</p>	<p><u>Klausymas</u> Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.</p>	<p>Skaitoma ir pasakojama vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. Skaitoma atsižvelgiant į kūrinį – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, pertei-</p>

	<p><u>Kalbėjimas</u> 3–4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.</p>	<p>kiant teksto emocijas. Kalbėjimas su vaiku nuolat įvairinamas naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokomas suprasti suaugusiojo prašymus. Vaikas skatinamas nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus: „Koks?“ „Kodėl?“ „Kur?“ „Kaip?“, vaikas skatinamas nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Skatinamas mandagumo žodelių vartojimas. Deklamuojami eilėraštukai, skatinama užbaigti žinomų pasakų, eilėraščių frazes. Kartu su vaiku žiūrimi vaikiški filmukai, skatinant aptarti tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais.</p>
4	<p><u>Klausymas</u> Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų pasakų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. Pradedama išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. <u>Kalbėjimas</u> Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.</p>	<p>Tekstai skaitomi ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Atkreipiamas vaiko dėmesys į kita kalba kalbančius aplinkinius. Skatinamas vaikų kalbinis bendravimas įvairiose situacijose. Bendraudant su suaugusiais, skatinama vartoti elementarius mandagumo žodžius. Vaikas skatinamas kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius. Su vaiku stengiamasi kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniiais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti. Dažnai kalbama emocijais, ekspresyvia ir vaizdinga kalba. Džiaugiamasi kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštaraujant, nekritikuojant.</p>
5	<p><u>Klausymas</u></p>	<p>Sudaromos galimybės vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais, pajauti te-</p>

	<p>Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų.</p> <p>Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba.</p> <p><u>Kalbėjimas</u></p> <p>Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Kalbėdamas žiūri į akis.</p> <p>Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius.</p> <p>Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus.</p> <p>Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.</p> <p>Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveiksmius, prielinksnius ir kt.).</p> <p>Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.</p> <p>Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja.</p> <p>Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus</p>	<p>kstų stilistinę įvairovę.</p> <p>Skaitomi įvairių žanrų tekstai (pvz., skelbimai, reklaminės skrajutės, įvairių enciklopedijų tekstai, autorinės pasakos ir pan.).</p> <p>Palaikomas vaiko kalbėjimas, parodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus, atidžiai klausantis.</p> <p>Skatinama kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį, apie nutikimą, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą.</p> <p>Kalbant su vaiku vartojamos įvairios kalbos dalys (dalyviai, veiksmažodžių laikų įvairovė, įvairius būdvardžių laipsniai, išiktukai, jaustukai ir pan.).</p> <p>Skatinama išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų varduose, trumpuose žodžiuose, su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių.</p> <p>Žaidžiama žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant.</p> <p>Žaidžiami klausimų-atsakymų rimavimo reikalaujantys žaidimai (pvz., „Kas ten triuška? „Tindiriuška.“).</p> <p>Skaitant kūrinius, nutylimos frazės ar žodžiai, skatinant vaiką juos pasakyti.</p> <p>Inicijuojamas eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimas.</p>
6	<p><u>Klausymas</u></p> <p>Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme.</p> <p>Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą, pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę.</p> <p>Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.</p> <p><u>Kalbėjimas</u></p> <p>Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakyda-</p>	<p>Žaidžiami žaidimai, susiję su pasakojimo tekstu, jį iliustruojant, inscenizuojant.</p> <p>Sudaroma kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuoja turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius.</p> <p>Skatinama klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su auklėtoja.</p> <p>Pratinama vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems.</p>

	<p>mas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.).</p> <p>Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju.</p> <p>Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei.</p> <p>Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajausta.</p> <p>Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirtus sudėtingesnės sandaros žodžius.</p> <p>Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis.</p> <p>Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę.</p> <p>Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus.</p> <p>Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirtų kitos kalbos.</p> <p>Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD).</p> <p>Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmybiškais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis.</p> <p>Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas.</p>	<p>Pasakojama vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą.</p> <p>Žaidžiami įvairūs garsų keitimo žodžiuose žaidimai (pvz., „kur – mur, mė – bė, zė – žė“ ir kt.).</p> <p>Dainuojamos ritminės dainelės, skatinančios ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu.</p> <p>Kuriami dialogai, inscenizacijos, vaidinimai.</p> <p>Inicijuojami įvairūs vaikų žodžių žaidimai, pasakojimų būdai: spontaniški, atkuriamieji, fantastiniai.</p>
<p>Ugdymosi pasiekimo sritis: Rašytinė kalba</p>		
<p>Žingsniai</p>	<p>Pasiekimas</p>	<p>Ugdymo gairės. Numatoma veikla</p>
<p>1</p>	<p><u>Skaitymas</u></p> <p>Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius.</p> <p>Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiais.</p> <p><u>Rašymas</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brau- 	<p>Kuriama aplinka, kurioje vaikas galėtų pačiais įvairiausiais būdais pažinti knygutes: vartinėti, čiupinėti, plėšyti, kramtyti, žaisti.</p> <p>Kartu su vaiku vartamos knygelės, žiūrimi paveikslėliai.</p> <p>Kalbama apie tai, kas matoma paveikslėliuose.</p> <p>Sudaromos situacijos, kuriose mažylis galėtų matyti, kaip rašoma.</p>

	ko jomis įvairias linijas.	
2	<p><u>Skaitymas</u> Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.</p> <p><u>Rašymas</u> Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.</p>	<p>Kartu su vaiku skaitomos knygelės, leidžiama vaikui pačiam laikyti knygutę, versti lapus. Rodomi ir įvardinami knygelių paveikslėliai, skatinama vaikų žodinė ir kūno kalbą. Skaitomų kūrinių tekstas siejamas su vaiko gyvenimu. Vaiko rašymo poreikių tenkinimui, suteikiama galimybė pasirinkti įvairaus popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių.</p>
3	<p><u>Skaitymas</u> Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.</p> <p><u>Rašymas</u> Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas.</p>	<p>Skaitoma kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstus, kuriuose kartojami tie patys žodžiai. Skaitoma normaliai, vengiant vaikiškų intonacijų, teatrališkumo. Skirtingai perteikiama atskirų personažų kalbą. Skatinama vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį. Kalbamasi su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų vaizdą su konkrečiu daiktu. Skaitymo metu leidžiama vaikui liesti ar laikyti su tekstu susietus daiktus. Nuolat atkreipiamas vaikų dėmesys į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius, jų reikšmę. Pozityviai vertinamos ir skatinamos vaiko keverzonės.</p>
4	<p><u>Skaitymas</u> Domisi skaitymu, vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje.</p> <p><u>Rašymas</u> Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis. Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės.</p>	<p>Įvairioje bendravimo aplinkoje drauge vartomi žurnalai, knygos. Skatinama vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu, suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Užduodami klausimai apie tai, ką „perskaitė.“ Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūloma iliustruoti. Žiūrint paveikslėlį skatinama apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba. Vaiko aplinka turtinama įvairiais rašikliais, sudaroma galimybė pažinti kompiuterį. Skatinama keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais. Aplinkoje ieškoma ir atkreipiamas dėmesys į žodžius, kuriuose yra vaiko var-</p>

	Raidėmis ir simboliais pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.	do, tėčio, mamos raidė.
5	<p><u>Skaitymas</u> Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta kai kurių aplinkoje matomų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus.</p> <p><u>Rašymas</u> Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis.</p>	<p>do, tėčio, mamos raidė. Grupėje kuriama kuo įvairesnė raidžių aplinka. Skaitomi tekstukai, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Nuolat atkreipiamas vaiko dėmesys į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Skatinama vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius, nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais,rieveiksmiais. Skatinama vaikus kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt., sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus. Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinama savarankiškai kurti skelbimus, sveikinimus, kvietimus. Skatinama vaiką įvairioje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinama rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Skatinama vaiką savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis schemomis, grafikais, juos komentuoti. Skatinama vaiką pasirašyti savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raide, visu vardu.</p>
6	<p><u>Skaitymas</u> Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.</p> <p><u>Rašymas</u> Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje ma-</p>	<p>Grupės knygų kampelis pildomas įvairių žanrų knygomis, žurnalais. Kartu su vaikais skaitomos knygos, kalbama apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. Skaitant knygeles, atkreipiamas vaiko dėmesys į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygoje, vaiko vardo, jo artimųjų vardų raides. Skatinama vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus. Skatinama kurti žodinius tekstus, sukurtą tekstą pasiūlyti perteikti įvairiais simboliais. Skatinama vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygoje, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. Suteikiama galimybė atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip įdomią infor-</p>

	<p>tomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Supranta rašymo tikslus.</p>	<p>maciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu.</p>
<p>Ugdymosi pasiekimo sritis: Iniciatyvumas ir atkaklumas</p>		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) jį sudominusių žaislų, daiktų link. Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais. Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškėdamas, duodamas žaislą kitam skatina su juo žaisti; išreiškdamas norus parodo „taip“ arba „ne“.</p>	<p>Pastebima vaiko rodomą iniciatyvą ir ją palaikoma. Stebima ir pasidžiaugiama vaiko daug kartų kartojamais veiksmais, rodančiais jo atkaklumą. Priimama vaiko siūlomus žaidimus. Žaidžiama žaidinimus su vaiku tol, kol jis to nori. Siūloma žaisti smulkiajai motorikai skirtus žaidimus, reikalaujančius dėmesio, atkaklumo.</p>
2	<p>Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judėsį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.</p>	<p>Pabūnama greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų – tai stiprina jo atkaklumą, skatina tęsti bandymus. Neskubama padėti vaikui – paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai. Žaidžiama, ką nors veikiama vaikų akivaizdoje, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. Kantriai padedama vaikui mokytis, kai jis rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais. Padedama vaikui įveikti kliūtis, jei po daugelio bandymų jam nepavyksta atlikti norimo veiksmo.</p>
3	<p>Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.</p>	<p>Pasirūpinama saugia aplinka grupėje, lauke. Žaidžiama įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti, taip mokymdamiesi naujų veiksmų. Skatinama vaikus pastatyti bokštelių, baigti sudėti dėlionę. Siūloma vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. Nuolat praturtinama grupė kuo nors nauju, pasiūloma vaikams naujų žaidimų. Neišleidžiama vaikų iš akių. Kai tik įmanoma, palaikomi vaiko norai, patraukliai pasiūloma jiems pakeisti neigiamą nuomonę.</p>
4	<p>Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą</p>	<p>Palaikoma vaikų veiklos sumanymus, padedama juos išplėtoti, įgyvendinti.</p>

	<p>vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padaršinimo.</p>	<p>Pasiūloma vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe. Palaikomi vaikai, kurie bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubama teikti pagalbos. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padedama surasti išeitis, sprendimus. Pastebima ir palaikoma vaiko iniciatyvą atliekant nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan. Džiaugiamasi vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisęgti.</p>
5	<p>Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.</p>	<p>Skatinama vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą. Veikla vaikams pasiūloma tik kaip motyvuojanti idėja, kurią jie galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti. Nesiūloma uždarų užduočių, kuriose auklėtojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. Pagalba vaikui teikiama ne ką nors darant už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti daug kartų.</p>
6	<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.</p>	<p>Sudaromos sąlygos grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, neardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbų. Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. Vaikai skatinami pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas akcentuojamas kruopštumas, susikaupimas.</p>
Meninė kompetencija		
Kuriančio vaiko ugdymas.		
Ugdymosi pasiekimo sritis: Meninė raiška		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p><u>Muzika, šokis</u> Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklysdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.</p>	<p>Dainuojama trumpas, vaiko pasauliui artimas dainas, lopšines vaikui ir su vaiku. Žaidinama, supama, kutenama, myluojama, jodinama, linksminama vaiką specialiai šiems tikslams skirtais žaidinimais ir liaudies dainelėmis. Išraiškingai ir džiugiai bendraujama su vaiku, siekiant sukelti jam teigiamas emocijas. Į vaiko skleidžiamus garsus atsakoma balsu, perteikiant įvairias vokales ga-</p>

	<p><u>Žaidinimai ir vaidyba</u> Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu.</p> <p><u>Vizualinė raiška</u> Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, ragauja, varto.</p>	<p>limybes, o judesiai atkartojami palaukiant, kol vaikas atsakys judesiu. Taip skatinamos pirmosios vaiko kūrybinės iniciatyvos. Vaikas nešiojamas, ritmingai sūpuojamas, kilnojamas, judinamos jo rankos ir kojos. Vaikui pradėjus kaip nors intonuoti, veikti, bandoma jam pritarti, veikiama kartu. Vaikas drąsinamas rodyti iniciatyvą, veikti, tyrinėti. Žaidinama su žaislu ir be jo, kalbamasi įvairiomis emocijomis intonacijomis. Teigiamos emocijos reiškiamos kiek pabrėžtinai, kad vaikas įsimintų. Žaidinimai, pokštavimai kartojami keletą kartų. Sudaromos sąlygos vaikams pamatyti žaismingą, iš elementarių pasikartojančių veiksmų sudarytą suaugusiojo piešimą, lipdymą, kad vaikas pats panorėtų išbandyti vienokius ar kitokius veiksmus. Vaikui pasiūloma saugių, geros kokybės, minkštų, ryškių dailės priemonių ir medžiagų, kad jomis ką nors veikdamas patirtų džiaugsmą.</p>
2	<p><u>Muzika, šokis</u> Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuk-sena koku nors daiktu.</p> <p><u>Žaidinimai ir vaidyba</u> Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, paro-</p>	<p>Su vaikais klausomasi įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, džiaz, roko ir kt.) bei sudaroma muzikinė aplinka, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. Su vaiku dainuojamos trumpos, nesudėtingos, pasikartojančio teksto daineles, niūniuojama, tariami vieno aukščio tonu atskiri garsai ar žodžiai. Parenkama įvairi muzika ir garsai, skatinantys vaikus judėti – klasikinė, gamtos garsai (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų, ugnies traškėjimo), tyla. Judant su vaikais išgaunama kūno perkusijos garsai (plekšnoti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.). Suteikiama vaikams pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, jie žaidinami, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Sudaromos galimybės kartu su vaiku groti vaikiškais skambančiais žaislais, barškučiais, parūpinama medinių, plastmasinių žaislų, su kuriais vaikas galėtų veikti. Žaidžiant su vaikais reiškiami savo jausmai, norai, rodomi judesiai ir veiksmai („Virus viru košę“, „Eisim eisim į turgelį“).</p>

	<p>dytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina).</p> <p><i>Vizualinė raiška</i> Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštuoja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštais dažais, minkšta tešla) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).</p>	<p>Kalbama maloniomis, linksmomis intonacijomis, vaikai skatinami mėgdžioti veiksmus ir intonacijas.</p> <p>Vedžiojant žaislą, kartoninę figūrėlę, parodoma, kaip galima veikti, vaikas skatinamas pamėgdžioti ir atrasti savų veikimo būdų.</p> <p>Kartojami tie patys veiksmi, žodžiai, balso intonacijos.</p> <p>Matant, kad vaikas nori tęsti veiklą, pasiūloma pasirinkti kitą popieriaus lapą, jau pažįstamų arba naujų piešimo priemonių bei medžiagos.</p> <p>Vaiko veiklai skiriama daug dėmesio, pritariama žvilgsniu, šypsena, pagiriamai, pasidžiaugiama pasiekimais.</p> <p>Sudaromos galimybės žaisti, tepinėti dažais, paišioti, dėti spaudus kempinėle (pvz., atsisėdus prie stalo ar ant grindų, stovint prie mažo molberto ar dažant kartoninio namelio sienas), ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų (pvz., ant slidaus plastiko ir šiurkštaus akmens).</p>
<p>3</p>	<p><i>Muzika</i> Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.</p> <p><i>Šokis</i> Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką.</p>	<p>Su vaikais klausomos dainelės apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpi instrumentinės muzikos kūrinėliai.</p> <p>Su vaikais dainuojamos įvairaus turinio dainos, imituojant jų tekstą judesiais. Žaidžiami muzikiniai žaidimai, einami rateliai, tekstą imituojant judesiais. Skatinama judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant.</p> <p>Vaikai aprūpinami nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais grojama ritminiais muzikos instrumentais, klausomasi jų skleidžiamų garsų.</p> <p>Tyrinėjamos instrumentų ir daiktų garsinės galimybės, duodant vaikams laiko tyrinėti.</p> <p>Sudaromos sąlygos ir vaikai skatinami kurti, dainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi.</p> <p>Visas šokio veiklos rūšis stengiamasi atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Vengiama prašyti, kad vaikai kartotų jiems rodomus judesius.</p> <p>Vaikai skatinami šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas.</p> <p>Sudaromos sąlygos judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką (greitą, lėtą). Kviečiami vaikai, kurie norėtų parodyti sujungtas judesių sekas grupės drau-</p>

	<p><u>Žaidimai ir vaidyba</u> Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.</p> <p><u>Vizualinė raiška</u> Spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	<p>gams, aptariamas jų pasirodymas, išryškinant teigiamas puses. Tokios šokėjo-žiūrovo situacijos padeda vaikams vėliau įveikti scenos baimę. Parūpinama įvairių žaislų, leidžiama jais naudotis. Gėrimasi vaikų žaidimu. Žaidžiant drauge, reiškiamos įvairios emocijos, vaikai skatinami pasakoti, ką jie daro: važiuodami mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka. Vaikai skatinami įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsiai, linksmi, gražiai. Vaikams rodomi veiksmai ir leidžiama improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla. Skatinama pasakoti apie savo piešinį. Vaikas nestabdomas, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, vaizduoti tai, ką nupiešė. Tai padės vaikui suprasti, kad savo sumanymą galima įkūnyti piešinyje. Stebimas vaiko raiškos procesas, paprašoma papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengiamasi suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą. Svarbu, kad jo darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta. Pasiūloma eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis (pvz., su spalvų palete, vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti, šlapiu popieriumi ir kt.). Kalbama apie tai, ką vaikas daro, skatinama išbandyti kitus būdus.</p>
4	<p><u>Muzika</u> Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo</p>	<p>Su vaikais klausomasi muzikos kūrinių, gamtos garsų ir jie tyrinėjami pasikalbant, pasakojant, aptariant. Dainuojamos su vaikais trumpos, aiškus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainos, jos imituojamos judesiais. Sudaromos galimybės vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir t. t. Pasirūpinama, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Padedant tėvams, į grupę atnešama įvairių medžiagų iš gamtos (pvz., akmenukų, kankorėžių, gilių, šakelių ir kt.) ar buities atliekų daiktų (pvz., tuščių buteliukų, dėžučių, ričių, tūtelių ir kt.) ir kartu su vaikais pasigaminama namų dar-</p>

grojimui.

Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.

Šokis

Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius.

Žaidimai ir vaidyba

Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja.

Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.

Vizualinė raiška

Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija.

Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta”. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika.

Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo

bo muzikos instrumentų.

Vaikai skatinami improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Pastebimi ir įvertinami vaikų bandymai kurti savo dainas, ritmus, melodijas, pasiūloma spontaniškai kurti patiems.

Drauge su vaikais žaidžiami vaizduojamieji (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų), šokamieji žaidimai, skatinama juos interpretuoti, t.y. sugalvoti savo judesių vietoj žinomų.

Kuriantis vaikas skatinamas naudoti natūralius, su jokia šokio žanru nesusijusius judesius.

Šokdamas vaikas perteikia istoriją, tačiau iš esmės jis tyrinėja šokio elementus – erdvę (aukštyn, žemyn, pirmyn, atgal), tempą (greitai, lėtai), ritmą, energiją (kampuotai, plaukiančiai, didelis, mažas judesys).

Žaidimams parūpinama tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų.

Parodoma, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis.

Paskatinama aprengti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus.

Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūloma vaikams patiems pažaisti teatrą.

Drauge su vaiku einami rateliai, parodomi judesiai, veiksmai, paaiškinama, kas jais vaizduojama, skatinama juos kartoti laisvai, savaip. Nekoreguojama vaiko emocinė raiška (nereikalaujama iš vaiko tam tikros emocinės išraiškos).

Vaikų išraiškos nelyginamos su kito vaiko ar vaikų. Džiaugiamasi kiekvieno vaiko pastangomis, atradimais. Mokoma pabaigus žaisti nusilenkti.

Laikomasi nuostatos, kad ikimokyklinio amžiaus vaikas kurdamas mokosi.

Vaikas pats atras kūrybos ir vaizdavimo ypatumus veikdamas taip, kaip nori, kaip jam patinka. Pedagogas turtina vaiko patirtį, gausina įspūdžius ir emocijas, stebi vaiko raišką ir kūrybą, padeda realizuoti idėjas ir sumanymus, aprūpina priemonėmis ir medžiagomis, stiprina vaiko pasitikėjimą, palankiai vertina kūrybos savitumą, išradingumą, įdėtas pastangas ir kt.

Skatinama žaislingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis.

Padedama suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbelių.

	nesudėtingas formas.	
5	<p><u>Muzika</u> Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. <u>Šokis</u> Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. Šoka improvizuotai kurdamas penkių–šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreišdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). <u>Vaidyba</u> Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4</p>	<p>Sudaromos sąlygos vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus. Vaikai skatinami išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės. Su vaikais dainuojamos vienbalsės ir dialoginės dainos. Skatinama dainuoti individualiai, išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinama dainuoti atliekant įvairius darbus (pvz., piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti ir t. t.). Pasirūpinama, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritari dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais apžiūrimi įvairūs instrumentai, jie išmėginami, pasigaminami savi instrumentai ir tyrinėjamos jų skambėjimo galimybės, tembrai. Drauge su vaikais kuriami ritmai, melodijos ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu.</p> <p>Vaikai paskatinami kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugiama, pagiriama už vaikų originalumą, drąsą, norą kurti. Drauge su vaikais šokami paprasti savo forma, t. y. sukamieji rateliai. Vaikų sugalvotos judesių sekos rodomos visiems ir klausoma vaikų, ką jie matė. Padedama sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoti frazes. Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinami vaidinti patys. Parodoma, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą. Klausoma, kaip galėtų judėti ir kalbėti-intonuoti fantastinis veikėjas. Stebimi vaikų vaidinimai, stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Parodoma, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas. Drauge žaidžiami muzikiniai žaidimai ir rateliai, parodoma ir skatinama laisvai, savaip kartoti veiksmus. Aiškinant siužetą, padaromos pauzės, kad vaikas</p>

	<p>veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.</p> <p><u>Vizualinė raiška</u></p> <p>Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales.</p> <p>Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti.</p> <p>Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).</p>	<p>galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. Pasidžiaugiama vaiko sukurtais veiksmais, jų emocionalumu, išraiškingumu.</p> <p>Vaikas įtraukiamas į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą. Klausama jo nuomonė, atsižvelgiama į sumanymus.</p> <p>Turtinama vaiko patirtis, gausinami įspūdžiai, skatinama tyrinėti artimiausią aplinką, dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinius, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausyti istorijų bei patiems jas pasakoti ir kt.</p> <p>Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, tyrinėjamos kūno galimybės (gali lankstytis, šokinėti, suktis), stebimi kitų judesiai (šokėjų, sportininkų), patys išbando įvairius judesius ir pozas.</p> <p>Kalbama su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuojama, ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo. Ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt.</p> <p>Aiškinamasi, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti.</p> <p>Gėrimasi jo sumanymais, pagiriama už išradingumą ir kt.</p> <p>Vaikai drąsinami kurti smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlioti vaisių ir daržovių mozaikas.</p> <p>Skiriama pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybingoje aplinkoje.</p> <p>Numatomi vaikų kūrybingumą skatinančių meno projektai.</p> <p>Sudaromos sąlygos kurti, reikšti savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis.</p> <p>Padedama vaikui išsaugoti kompiuterine grafika sukurtus vaizdus, skatinama apie juos pasakoti, sugalvoti pavadinimus.</p>
6	<p><u>Muzika</u></p> <p>Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius.</p> <p>Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus.</p> <p>Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.</p>	<p>Sudaromos sąlygos vaikams klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus.</p> <p>Su vaikais dainuojamos įvairaus turinio dainos ir skatinama dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant.</p> <p>Mokoma dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu.</p> <p>Pasirūpinama, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų</p>

Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono viens balses dainas, jas gana tiksliai intonuoja.

Dainuoja trumpas daineles kanonu, išiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.

Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį.

Improvizuodamas balsu muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.

Šokis

Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlės), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius.

Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreikšdamas erdvės (aukštai–žemai) ir laiko (greitai–lėtai) elementus.

Vaidyba

Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas.

Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką.

Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas.

Vizualinė raiška

Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius.

Vaizdus papildo grafinais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyven-

muzikavimą.

Grojama kartu ir skatinama groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses solo ir orkestre, išsirinkti dirigentą, kuris diriguotų orkestroi. Pamokoma sekti dirigento judesius, kad vaikai kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinėlį.

Žaidžiama kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms. Mokoma dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje“. Su vaikais žaidžiama muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuojant.

Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams.

Atlikti parenkami nesudėtingos struktūros folkloriniai žaidimai, rateliai. Naudojama ir kitų tautų folklorinė medžiaga, ypač jei grupėje yra vaikų iš mišrių šeimų.

Siūloma vaikams stebėti gamtą gyvai, ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.

Vaikai skatinami žaisti–vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus.

Reikalui esant, pasiūlomos savos idėjos, tačiau palaikoma vaiko iniciatyva.

Pasiūloma naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams. Padedama matomoje vietoje.

Žaidžiami muzikiniai žaidimai ir einami rateliai, sudaromos sąlygos vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas.

Suteikiamos galimybės pamatyti tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, abstrakčių skulptūrų, fotografijų ir kt.) kūrinis, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse.

	<p>dinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtinges- nėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>Ugdoma vaiko vaizduotė, skatinant įsižiūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar česnako), spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus išpūtinėtų į šonus dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan. Palaikomas unikalus vaiko gebėjimas vaizdu išreikšti jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.). Suteikiama galimybė kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis). Paskatinama sukurti savo inicialais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį. Eksperimentuojama ir atidžiau įsižiūrima į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes. Padaromi vaikams patikusių fragmentų atspaudai. Sudaromos galimybės netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes, atliekant eksperimentą. Vaikai drąsinami įvairiapusei kūrybinei raiškai, naudojant kompiuterį, fotoaparata, multimediją kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis (programomis <i>Paint, Paintbrush, Corel, Photoshop</i> ir kt.). Kaupiami elektroniniai arba popieriniai vaikų kūrybos albumai (kompiuterinių piešinių, sukurtų kompozicijų nuotraukos ir kt.).</p>
<p>Ugdymosi pasiekimo sritis: Estetinis suvokimas</p>		
<p>Žingsniai</p>	<p>Pasiekimas</p>	<p>Ugdymo gairės. Numatoma veikla</p>
<p>1</p>	<p>Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emocingai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.</p>	<p>Kuriama muzikinė aplinka, kurioje vaikas turėtų galimybę klausytis įvairių garsų ir malonių, švelnių melodijų, atliekamų balsu ar muzikos instrumentais. Emocionaliai kalbama, žaidinama, bendraujama, kad vaikas girdėtų intonacijas ir jautų veiksmais reiškiamas emocijas. Vaikui suteikiama galimybė sureaguoti savo tempu, t. y. palaukiama tiek laiko, kiek reikia vaikui, o ne kiek atrodo tinkama auklėtojai. Būnama šalia vaiko, kartu su juo džiūgaujama, padrašinami bandymai, pamokoma, kaip paimti ir rankoje išlaikyti piešimo priemonę. Kuriama jauki, graži aplinka, kurioje vaikų akių lygyje būtų išdėstyti gražūs</p>

		daiktai, vaikams prieinami žaislai, paveikslėliai, nuotraukos.
2	Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Dainuojama vaikui, klausomasi įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinų, skatinamos teigiamos, džiugios emocijos ir slopinami neigiamų emocijų proveržiai. Vaikams leidžiama stebėti šokį gulint ar sėdint ant grindų, kad jie galėtų keisti pozą ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeltus įspūdžius. Kartu su vaiku žaidžiama ir išraiškingai rodoma, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Gąsdinimo, pasibaisėjimo emocijos reiškiamos sąlygiškais mimikomis ir intonacijomis, leidžiant vaikams pajusti ir suprasti, kad taip elgiamasi ne iš tikrųjų, o tyčia. Piešiniai išdėliojami vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagiriama, pasikalbama apie vaiko kūrinėlį. Suteikiama galimybė pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones. Sudaromos galimybės matyti gražius gamtos, aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius.
3	Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamosis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.	Duodama klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau jie kartu aptariami. Pažiūrėjus drauge šokį, užduodama mąstymą skatinančių klausimų. Kartu su vaikais žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi jų įrašų. Užduodant klausimus skatinama atpažinti vaizduojamą pasaką. Skatinama pasakoti apie savo ar kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygelių iliustracijas. Nestabdoma, jei vaikas su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, ką nors vaizduoti judesiais, tai padės vaikui turtinti vaizduotę ir skatinti kūrybinės saviraiškos poreikį. Vaikai džiuginami ir jiems padedama kaupti muzikinius įspūdžius, skatinama atidžiai klausytis muzikos, ja gėrėtis. Kadangi vaikai nuo gausių ryškių įspūdžių greit pavargsta, stebimas trumpas vaidinimas (daug kartų tas pats). Vaikas stebimas tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniais, žaislais, savo išvaizda. Tinkamu momentu jis pakalbinamas, paklausiamas, kas jam gražu.

		<p>Pritariama vaiko komentarams, jo vertinimas papildomas kitais žodžiais. Pasidomima, ar vaikui patiko vaidinimas. Nuraminama, jei vaikas bijo, jog vilkas gali ateiti ir į jo namus.</p>
4	<p>Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.</p> <p>Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką.</p> <p>Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>Sudaromos galimybės vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir įstaigoje vykstančiuose renginiuose.</p> <p>Atkreipiamas dėmesys, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikomas jo noras, pasidžiaugiama, pagiriama.</p> <p>Vaiko paprašoma pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų ką nors daręs.</p> <p>Įsiklausoma į vaiko klausimus ir, jei vaikas pats nepaaiškina, prieš vaidinimą trumpai papasakojama, apie ką bus vaidinama. Atkreipiamas vaiko dėmesys į pabaigą, paklausama, kokia ji – laiminga ar liūdna?</p> <p>Padedama pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, formai bei spalvai.</p> <p>Pasikalbama, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu, naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones, paklausama, kaip jam gražiau.</p> <p>Sudaromos sąlygos klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinama reikšti savo išgyvenimus, paprašoma pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto.</p> <p>Būnant greta ir vaikui apžiūrinėjant meno kūrinius, daiktus, žaislus, ugdomas estetinis jautrumas – pritariama, papildomos jo išsakytos mintys.</p> <p>Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartojami žodžiai „džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu.</p> <p>Skatinama klausant, apžiūrint meno kūrinius kalbėti apie savo ir kitų darbelius.</p> <p>Kalbamasi su vaiku apie spalvas paletėje, tyrinėjami spalvų maišymosi efektai.</p> <p>Stebima, kad vertindami neįskaudintų vieni kitų. Dažniau atkreipiamas vaikų dėmesys į tai, kas gražu, gera, nei į tai, kas kelia pasibjaurėjimą, pasipiktinimą.</p> <p>Padedama vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi.</p>
5	<p>Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla.</p> <p>Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, for-</p>	<p>Paprastai ir vaikams suprantamai atskleidžiamas muzikos kūrinių grožis.</p> <p>Skatinama savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instru-</p>

momis, garsais.
Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus).
Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas.
Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.

mentu.
Kartu su vaikais žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai.
Vaikams sudaromos sąlygos dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius.
Skatinama stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą vaikas geriausiai ugdo veikdamas, kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas.
Vaikai sudominami patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais.
Vaikas išklausomas ir pačiam pasakojama apie savus kūrybinius sumanymus. Diskutuojama, ką dailininkas norėjo pasakyti.
Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl skatinama įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį.
Nuolat ugdomas vaikų estetinis skonis, atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką.
Vaikai skatinami domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembrus.
Sugalvojama įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo video įrašą, klausytis ausinėmis audio įrašo, pasakoti draugui „telefonu“ ir kt.
Kartu su vaikais žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai. Sudaromos sąlygos vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius.
Sudaromos galimybės vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, šventėse, tradiciniuose renginiuose.
Kiekvienas skatinamas išsakyti savo nuomonę. Paklausama, kaip dar kitaip galėtų apie muziką, šokį, vaidinimą pasakyti, ką dar tai galėtų reikšti ir pan.
Kasdienėje veikloje suteikiamos galimybės suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą.
Prašoma papasakoti apie savo dailės kūrinius, priimtus sprendimus.

<p>6</p>	<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.</p>	<p>Sudaromos sąlygos vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankytis parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. Pasikalbama apie patirtus įspūdžius, pasidalijama savo mintimis, emocijomis, pasidžiaigiama pastebėtu grožiu. Užduodama atvirų klausimų. Žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi jų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai. Skatinama pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonacijas, poelgių, veiksmų, kostiumų, lydinčios muzikos, dekoracijų detales. Sudaromos galimybės vaikui, kitiems girdint ir matant, pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene veikla. Demonstruojami vaiko kūrinių, ruošiami visų vaikų arba autorinės parodėlės, sudaromi individualūs albumai. Palaikomas ir skatinamas vaiko noras siekti grožio, pagiriama už jo pastangas, parodoma kitiems, užrašomas vaiko pasakojimas ir prisegama prie demonstruojamo darbo, kad pamatytų, kad jo noras siekti grožio yra pastebėtas ir vertinamas. Pratinama pastebėti ir atskirti kičą nuo tikrojo meno. Skatinama geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Palaikomas džiaugsmas. Sudaromos sąlygos suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti, patiems dalyvauti jį puoselėjant. Gėrimasi gerai atliktu darbu, išsakoma nuomonė apie prastą. Pratinama gražiai elgtis viešose vietose. Skatinama suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai. Siekiant, jog vaikas ugdytųsi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorės grožį, ieškoti tinkamiausių būdų. Skatinama aptarti stebėtą šokį, šokėjų judesius, kostiumus.</p>
<p>Ugdymosi pasiekimo sritis: Kūrybiškumas</p>		

Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.	<p>Pasirūpinama, kad vaikas nuolat patirtų vis naujų įspūdžių.</p> <p>Aplinka kuriama smalsumą žadinančiais dalykais – garsai, spalvos, žaislai, meno kūriniai, kurie keltų smalsumą ir atkreiptų dėmesį.</p> <p>Išnaudojami visi 5 pojūčiai (uoslės, skonio, regos, klausos, lytėjimo), suteikiant galimybę apžiūrinėti aplinką, klausytis, skonėtis, uosti, paliesti ir pajusti įvairių žaislų medžiagų paviršius</p> <p>Duodama žaisti su įvairių spalvų, tekstūros, formų žaislais, leidžiama klausytis įvairių garsų, suteikiamos galimybės užuosti įvairius kvapus.</p>
2	Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti.	<p>Parūpinama įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus.</p> <p>Medžiagų ir žaislų nuolatinis atnaujinimas, kaitaliojimas yra vaikams įprastas reiškinys.</p> <p>Aplinka ir joje esantys žaislai, priemonės, naudojami veiklos metu – lavintis visus pojūčius.</p> <p>Naudojami žaislai, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, pritaikant tinkamiausią, taip pat garsus skleidžiančius žaislus.</p> <p>Parūpinama priemonių ir skatinama veikla, grindžiama visų 5 pojūčių panaudojimu aplinkai tyrinėti.</p> <p>Pasiūloma žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis, kad eksperimentavimo metu įgyta patirtis taptų pirmuoju žingsniu kūrybos link.</p>
3	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	<p>Kuriama saugi, džiaugsminga, laisva aplinka, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga.</p> <p>Siūloma žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (prižiūrėti suaugusiųjų).</p> <p>Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai apdengus vaikus leidžiama braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais.</p> <p>Skatinama klausti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti.</p> <p>Vaikai skatinami daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesnių sprendimų.</p> <p>Veikla organizuojama ir patalpose, ir lauke.</p> <p>Vaikai skatinami savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti smėlio pilis,</p>

		joms dekoruoti naudoti gamtos dovanas.
<p>4</p>	<p>Ižvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.</p>	<p>Skatinama išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemone, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams, kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. Suteikiama laisvė, erdvė, laikas, pasiūlant naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančią veiklą, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. Lavinamas kūrybinis mąstymas – lankstumas, gausumas, detalumas. Klausiama: „Kaip dar kitaip galėtum pasakyti, padaryti, ką dar tai galėtų reikšti?“ (mąstymo lankstumas). Prašoma kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinama vaiką išsakyti originalias mintis. Vaiko prašoma drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, išvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas ir t. t. (mąstymo ribos, idėjų gausumas). Skatinama džiaugtis savo kūriniais, aptariama, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime. Aptariama, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą. Giriama, įdomiausius posakius, klausimus, veiklos būdai užrašomi, skatinama idėjomis pasidalyti grupėje, kad vaikai pajustų, jog originalūs atsakymai ir mintys yra vertinami.</p>
<p>5</p>	<p>Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.</p>	<p>Skatinamas kūrybiškumas, laisvas idėjų reiškinys, užduodama daug atvirojo tipo klausimų, kad idėjų būtų kuo daugiau ir įvairesnių. Ugdant originalumą prašoma išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinama fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą. Ugdoma fantazija, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas. Prašoma sugalvoti, kaip būtų galima detalai ištobulinti savo „objektą“, įsivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesiu, piešiant, kad jis būtų kuo labiau išbaigtas, dar tobulesnis.</p>

		<p>Skatinama atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pasiūloma įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. Skatinama dalytis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių išpučiais ir nuotykiams su kitais vaikais.</p> <p>Vengiama vertinti, „rūšiuoti“ vaikus „pagal pasiekimus“.</p> <p>Priimami ir palankiai vertinami visokie atsakymai, bet kokio lygio veiklos rezultatai, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti.</p> <p>Pateikiama įvairių medžiagų, žaislų priemonių, skatinant vaiką kurti iš jų naujus produktus po vieną ar grupelėse.</p> <p>Skatinami dalytis idėjomis, dirbant porose, grupelėse, kartu priimti sprendimus.</p> <p>Organizuojami projektai, grupinė veikla. Mokoma mokytis ir dirbti grupėje, kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Mokoma dalytis idėjomis. Tokie pokalbiai vyksta nedidelėse grupelėse.</p>
<p>6</p>	<p>Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p>	<p>Skatinama tolesnę divergentinę mąstymą. Užduodami klausimai: „Kas būtų, jeigu?..“</p> <p>Skatinama pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius, augalų, paukščių gyvenimą.</p> <p>Nuolat atkreipiamas dėmesys į visus žmogaus pojūčius.</p> <p>Mokomasi pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti. Taikomi metodai ir būdai: smegenų audrinimas, fantastiniai klausimai, prašoma išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo būdų, kūrybiniai vaidinimai, pasakos kūrimas sėdint ratu, fantastinio gyvūno piešimas.</p> <p>Prieš tai vaikams paaiškinama, kad galimi patys įvairiausi atsakymai, ir kuo jie įdomesni ir labiau netikėti, tuo geriau.</p> <p>Kuriama žaidybinė ir tyrinėjimo aplinka suteikiant įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų.</p>
<p>PAŽINIMO KOMPETENCIJA Smalsaus vaiko ugdymas.</p>		

Ugdymosi pasiekimo sritis: **Aplinkos pažinimas**

Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus. Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus.</p>	<p>Aplinkoje turima žaislų, spalvotų, kontrastingo dizaino daiktų, su kuriais kūdikiai gali pradėti susipažinti, atpažinti, išbandyti. Vaikui rodomas jo atvaizdas veidrodyje. Vaikui padedama pamatyti daiktus iš skirtingų perspektyvų, pvz., iš arti ar toli, iš priekio, iš šono, tyrinėti juos visais pojūčiais (matyti spalvas, liesti skirtingus paviršius, girdėti skleidžiamą garsą). Vaikas liečiamas švelniai, saugiai imamas ant rankų. Parodoma, kad dalijamasi su kūdikiu malonumu ir atradimais.</p>
2	<p>Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė).</p>	<p>Vaikai skatinami išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Parodoma, kaip tai daryti, įvardijama, kas daroma, taip mokant pavadinti veiksmą. Vaikai skatinami ir jiems padedama pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais. Inicijuojami klausimai apie tai, kodėl kas nors vyksta, atsitinka, atsakoma į juos. Sudaromos galimybės tyrinėti, kaip dviejų ir trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito. Suteikiama proga dalyvauti prižiūrint tam tinkamus augalus, gyvūnėlius. Pratinama plautis rankas, naudotis dantų šepetuku ir pan.</p>
3	<p>Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p>	<p>Vaikai skatinami stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, rodomi paveikslėliai skatinant apie juos kalbėti. Sudaroma galimybė prisidėti prižiūrint kambarinį augalą, naminių gyvūnėlių. Skatinama kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. Padedama vaikams, tačiau netrukdoma išsakyti savo supratimą. Mokomi savo kūno dalių pavadinimai, aptariama jų paskirtis ir priežiūra. Kiekvienam vaikui rodoma, kad juo rūpinamasi, bendraujama su kiekvieno vaiko artimaisiais.</p>
4	<p>Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, ke-</p>	<p>Sudaromos galimybės stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) ap-</p>

	<p>liai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).</p>	<p>linkoje, žiūrimi paveikslėliai ir klausoma skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus; patiems dalyvauti juos prižiūrint. Vaikai skatinami kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Paaiškinama, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. Skatinama stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Sudaromos galimybės ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygoje ir kt. Sudaromos galimybės tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz.: pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant.</p>
<p>5</p>	<p>Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.</p>	<p>Organizuojamos vaikų išvykos į gamtą (gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Grįžus padedama vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveikslukų, bukletukų ir pan. Parsineštą gamtinę medžiagą mokoma grupuoti pagal požymius. Vaikams sukuriama situacijos aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių – nelabai. Vaikams suteikiama proga išbandyti techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės. Skatinama domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodoma, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Į pasiruošimą joms įtraukiami visi vaikai, jiems sudaromos sąlygos dalyvauti, klausytis vaikų idėjų ir padedama jas įgyvendinti, stengiamasi, kad tai būtų tikra šventė, o ne koncertinis pasirodymas.</p>
<p>6</p>	<p>Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai</p>	<p>Sudaromos galimybės vaikams pažinti gamtinę ir socialinę aplinką, stebint artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt.</p>

	<p>gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>Organizuojamos netolimos išvykos. Pagal galimybes keliaujama pėsčiomis ir autobusais. Kartu su vaikais atlieka nesudėtingus bandymus, pvz., tirpinti medžiagas, daiginti sėklas, išardyti nebereikalingus prietaisus ir pan. Siūloma vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį. Supažindinama su giminės medžiu. Ekskursijos į tėvėlių darbovietes. Tėveliai kviečiami papasakoti apie savo profesiją. Turima grupėje kampelį su Lietuvos atributika. Pagal galimybes vaikai supažindinami su senoviniais rakandais, leidžiama juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika. Švenčiamos tradicinės šventės. Naudojami vaizdo įrašai apie respublikoje švenčiamas tradicines šventes, fotoalbumus apie gamtą, kalbama apie tai, ką juose pamatė. Skiriamos užduotėlės stebėti žvaigždes žiemą ryte, einant į darželį ir pasakoti. Stebimi įvairius gamtos reiškiniai. Supažindinama su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūloma daryti įvairius darbelius iš jų. Siūloma žaisti stalo žaidimus, įvairius loto. Siūloma vartyti žurnalus.</p>
Ugdymosi pasiekimo sritis: Problemų sprendimas		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.	Vaikas padrašinamas savarankiškai bandyti įveikti iššūkį ar problemą. Pagiriama, kai jam pasiseka susidoroti su kliūtimi. Parodomi nauji veiksmai sunkumui įveikti. Kai vaikas bando atlikti tai, ko padaryti dar negali, padedama jam. Jei bando daryti tai, kas pavojinga – aiškinama, kad to daryti negalima, nukreipiamas dėmesys, nuraminama.
2	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus.	Vaikas drašinamas: „Tau pavyks!“ „Pabandyk kitaip!“ „Na, dar kartą!“ Rodomi būtinų veiksmų su daiktais būdai.

	<p>Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus.</p> <p>Nepavykus įveikti kliūtis, meta veiklą arba laukia pagalbos.</p>	<p>Patariama, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose.</p> <p>Komentuojamos vaiko veiksmų ir auklėtojo demonstruojamų veiksmų pasekmės.</p> <p>Šiek tiek padedama vaikui įveikti kliūtį ar sunkumą, atlikti sudėtingą veiklą, kad stiprėtų jo pasitikėjimo savimi jausmas.</p>
3	<p>Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą.</p>	<p>Vaikai skatinami imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jis drąsinamas. Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, klausiama paties vaiko: —Ką dar galima padaryti? —Kaip kitaip galima padaryti? Arba pateikiami keli sprendimo būdai, padedantys įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.</p>
4	<p>Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema.</p> <p>Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus.</p> <p>Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Komentuojami vaikų taikyti problemų sprendimo būdai ir jų pasekmės, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus.</p> <p>Vaikams susidūrus su problema, skatinama prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau.</p> <p>Vaikai drąsinami kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos.</p> <p>Vaikams padedama įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.</p>
5	<p>Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sunkumus.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p> <p>Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Vaikams siūloma sudėtinga veikla, drąsinama jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais.</p> <p>Skaitomi kūriniai apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes.</p> <p>Kai vaikai susiduria su problema, paprašoma visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje.</p> <p>Vaikams padedama geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.</p>
6	<p>Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <p>Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Vaikams užduodami atvirieji klausimai, padedantys apmąstyti problemą:</p> <p>—Kas atsitiko?</p> <p>—Kaip tu jautiesi?</p> <p>—Kaip jaučiasi kiti?</p> <p>Vaikui susidūrus su problema, klausiama:</p> <p>—Ką tu darei?</p> <p>—Ar tai padėjo įveikti problemą?</p> <p>—Ką dar galima daryti?</p> <p>—Ar tai padės įveikti problemą?</p> <p>Siūloma vaikams probleminių užduočių, kurias turėtų įveikti jie patys.</p>

Ugdymosi pasiekimo sritis: **Tyrinėjimas**

Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus.</p> <p>Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais).</p>	<p>Visa, kas yra artimiausioje aplinkoje, laikoma žaidimo priemonėmis.</p> <p>Kūdikui sudaromos galimybės žaisti su žaislais arba tam tinkamais daiktais, judėti, liesti daiktus, išlaikyti pusiausvyrą, stengtis pajudėti daikto link, jį pasiekti, paragauti.</p> <p>Vaikai paguldomi ar pasodinami taip, kad jie galėtų plačiai matyti aplinkui – stebėti kitus vaikus ir su jais bendrauti.</p> <p>Sudaromos sąlygos patirti skirtingas žaidimo erdves, tokias, kaip lygios grindys, kilimas, žolė, smėlis, minkšti ir kieti paviršiai, erdvės viduje ir lauke; pajusti įvairius pojūčius – šviežio oro, įvairių paviršių, kvapų, temperatūrų skirtumo, garsų.</p> <p>Vaikams pajusti ir tyrinėti duodama įvairių medžiagų, formų, skatinama žaisti su savo kojų pirštais, liesti savo ir pažįstamų žmonių veidą, plaukus, rankų pirštus, kartoti tai kelis kartus.</p>
2	<p>Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.</p> <p>Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.</p>	<p>Vaikams sudaromos sąlygos aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia.</p> <p>Duodama įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius judesius.</p> <p>Jiems sudaromos sąlygos naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko (reflektuoti), priimti sprendimus.</p> <p>Jau nuo mažumės mokoma atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipti dėmesį, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos.</p>
3	<p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.</p>	<p>Skatinama manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą.</p> <p>Sudaromos galimybės surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y. grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų vietą.</p> <p>Pateikiama knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus.</p>

		Skiriama laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.
4	<p>Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko.</p> <p>Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).</p>	<p>Ugdymo programa ir aplinka kuriama taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvotų problemų ir su pasitenkinimu ieškotų jų sprendimo būdų.</p> <p>Skatinama nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.</p>
5	<p>Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti).</p> <p>Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis.</p> <p>Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos).</p> <p>Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti.</p> <p>Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p>	<p>Vaikai skatinami stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti įsivaizduojamus daiktus.</p> <p>Sudaromos galimybės suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., į kiek dalių reikės padalyti pyragą, po kiek saldinių imti, kad visi gautų po lygiai.</p> <p>Skatinama pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar.</p> <p>Skatinama paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti.</p> <p>Vaikams pateikiama tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.</p>
6	<p>Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.</p> <p>Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <p>Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse.</p> <p>Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą).</p> <p>Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.</p>	<p>Sudaromos sąlygos skatinti tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes.</p> <p>Siūloma atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą.</p> <p>Vykdoma projektinė veikla, skirta ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą). Vaikai mokomi fiksuoti pastebėjimus, pildyti lentelės ir pan.</p> <p>Vaikai mokomi ir skatinami savarankiškai naudotis mikroskopu, kitais galimais prietaisais, skirtais tyrinėti.</p> <p>Vaikai skatinami patys ieškoti atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklausti suaugusiųjų, kurie gali padėti.</p>

	<p>Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimųsių, kuo skiriasi nuo jų.</p> <p>Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.</p>	
<p>Ugdymosi pasiekimo sritis: Skaičiavimas ir matavimas</p>		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p><u>Skaičiavimas</u> Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne).</p> <p><u>Matavimas</u> Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais.</p>	<p>Žaidžiamas tas pats žaidimas (pvz., „Slėpynės“) su tuo pačiu žaislu.</p> <p>Žaidimo metu vaikas kalbinamas vartojant žodžius „yra“, „nėra“, „dar“, „taip“, „ne“, juos palydint atitinkamais gestais, mimika (pvz., pritariant – palinksima galva, nusišypsoma, nepritariant – papurtoma galva, susiraukiama).</p> <p>Žaidžiami tie patys žaidimai su skirtingų spalvų, dydžių, formų daiktais: priartinama – nutolinama, paslepiama – parodoma, sugretinama.</p> <p>Įvardijant daikto spalvą, dydį, formą, daromos pauzės, vis pakartojami žodžiai, jei norima, kad vaikas juos įsidėmėtų.</p>
2	<p><u>Skaičiavimas</u> Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų).</p> <p><u>Matavimas</u> Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.</p>	<p>Klausomi ir teatralizuojami žaidinimai, dainelės, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštukus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... (pvz., eilėraštukai „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, kopūsto lapų lupimas po vieną).</p> <p>Sukuriami aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visaip eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti.</p> <p>Domimasi vaiko veikla, jį kalbinant. Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinama vaiką juos įsidėmėti.</p>
3	<p><u>Skaičiavimas</u> Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprastai duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę.</p> <p><u>Matavimas</u> Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje ma-</p>	<p>Duodama vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokoma paimti vieną (du) daiktus, padalyti daiktus po vieną (pvz., kitiems vaikams), sudėlioti juos į dvi, tris krūveles.</p> <p>Klausoma, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. Teatralizuojama dainelė, pasakas, žaidžiama žaidimus, kuriuose kas nors paėiliui daroma, rikiuojama (pvz., pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“).</p> <p>Vartoma knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dy-</p>

	<p>žesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.</p>	<p>džius, formas, spalvas. Skatinama vaiką pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaroma galimybes rūšiuoti daiktus. Leidžiama eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.</p>
<p>4</p>	<p><u>Skaičiavimas</u> Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...).</p> <p><u>Matavimas</u> Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.</p>	<p>Naudojami paveikslėliai, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar dvi trys 1–3 daiktų grupės. Atkreipiamą dėmesį, koks daiktų skaičius grupėje, klausiami „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. Žaidžiama su vaiku domino. Teatralizuojamos dainelės, pasakos, kuriose veikėjai ką nors dalijasi. Mokoma apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „panašus į Rubiko kubą“, „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan. Formuojamas supratimas, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio. Leidžiama vaikui manipuliuoti daiktais, stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūloma žaisti lego. Prašoma palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, kilnojant. Formuojamas supratimas, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus. Žaidžiami judrūs žaidimai, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu. Kalbama apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiujant, žaidžiant gamtoje, atkreipiamas dėmesys į metų laikams būdingus požymius.</p>
<p>5</p>	<p><u>Skaičiavimas</u> Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje.</p>	<p>Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimą, paklausiama vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Skatinama vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį</p>

	<p>Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. <u>Matavimas</u> Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.</p>	<p>kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan. Pasiūloma vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“; žaidimas, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan.). Kalbama su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje seka, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. veikėjai (pvz., pasaka „Trys paršiukai“, „Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“). Žaidžiami stalo žaidimai. Karpoma, pašoma, spalvinami trikampiai, stačiakampiai. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kuriamos aplikacijos, ornamentai, šventinė atributika, įvairūs daiktai, kuriais galima papuošti aplinką. Vaikas skatinamas naudoti sąlyginį matavimą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais). Kaupiamas tvirtumas dėsniai suvokti reikalingas patyrimas (pvz., plastilino gabaliukui suteikiama vis kita forma). Kartu skaitomos knygelės, „rašomi“ laišukai. Žaidžiami judrūs žaidimai, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėtį nusakančius įvairius žodžius. Domimasi, ką vaikai veikė vakar, kalbama apie tai, kas bus rytoj. Žaidžiami žaidimai, padedantys suvokti laiko trukmę.</p>
6	<p><u>Skaičiavimas</u> Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po ly-</p>	<p>Skatinamas vaiko noras sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokti. Leidžiama pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuotis svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius.</p>

	<p>giai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. <u>Matavimas</u> Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu).</p>	<p>Vaikas skatinamas aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. Vaikas kalbėdamas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mano, ir to, ką jis sako (tai labai svarbu vystantis vaiko mąstymui). Mokoma kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūloma kuo įvairesnės veiklos, kurią vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus. Skatinama aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. Matuojama pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan.</p>
<p>Ugdymosi pasiekimo sritis: Mokėjimas mokytis</p>		
Žingsniai	Pasiekimas	Ugdymo gairės. Numatoma veikla
1	<p>Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ką nors ir susitapatina su juo, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradeda tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.</p>	<p>Palaikoma priežiūros tvarka, kuri sudaro galimybes žaidybinei sąveikai. Kūdikis kalbinamas, rodomi jam įdomūs žaislai ar daiktai, sudaromos galimybės judėti, praktikuotis, džiaugtis, kai kas nors pavyksta, giriamas. Maitinant, maudant, žaidžiant su kūdikiu kalbama su juo, rodoma ir įvardijama daiktus, veiksmus su žaislais. Parūpinama žaislų, kurie skatina tyrinėti visais pojūčiais.</p>
2	<p>Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais – juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia.</p>	<p>Pripažįstama, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi. Pastebimi vaikų ketinimai, jie įvardijami, padedama juos įgyvendinti. Duodama tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. Leidžiama žaisti ir mokytis individualiu tempu. Įvaiko individualias pastangas, smalsumą ir tyrinėjimus žiūrima pozityviai, vaikams išklausomi, skatinami, džiaugiamasi tuo, ko jie išmoko, jų mažais atradimais. Žaislai ar žaidimui tinkami daiktai parenkami taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami.</p>
3	<p>Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.</p>	<p>Atkreipiamas dėmesys į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kuriamos sąlygos vaikui mokytis. Vaikams padedamos suprasti savos galimybės ir apribojimai, sudaromos visos</p>

	Džiaugiasi tuo, ką išmoko.	sąlygos tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. Vaikams leidžiama patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikai drąsinami, inicijuojami žaidimai. Kuriamas prasmingas ir, kur įmanoma, tikroviškas žaidimo ir darbo kontekstas. Kartu su vaiku pasidžiaugiama tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisėgti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę.
4	Pasako, parodo, ką nori išmokti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklų idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. Pasako, ką veikė ir ką išmoko.	Pastebimos situacijos, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Skatinama pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaromos sąlygos mokytis to, ko jis nori. Netrukdoma, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebima ir padedama ar padrašinama, kai vaikas prašo ir kai tai būtina. Kalbama su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko išmoko.
5	Norėdami ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	Vaikai drąsinami sakyti „Aš nežinau“, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Pripažįstama, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja, numatomos įvairios veiklos, kurios padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką. Skatinama kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą ir taip plėtoti jų refleksijos gebėjimus.
6	Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.	Kalbama su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis, pastebimas vaiko noras ir sudaromos sąlygos to išmokti. Leidžiama, siūloma vaikams naudotis imitaciniais žaidimais tinkamomis priemonėmis. Sudaromos sąlygos vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. Vaikai supažindinami su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis. Kalbama su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.